

Hij begint dat tweyde boeck der machabeen

Dat eerste capittel. woe daer nae dat volck dye waldade gaedes bekande: gereischt wart to dat hochtijlicheyt des tweuoldigen festen als van der reyminge des tempels ende des vuyts dat van dem hemel gegheuen wart.

Die ioeden dye broedere dye in Iherosolima ende in iudea sint sy seggen gruyte een broedere dye bynnen egipten syn en gu den vrede. **G**ot moete uw wall doen en mote gedenke fins testaments. **D**at is fins beloffins. dat hy gespra ken heeft Abrahaz ysaac ende Jacob sinen ge truwen knechten en hi moet uw allen dat hert geuen dat gy em denen moren en sinen wyllen doen myt groten herten ende myt wyllige moe de. **H**y mote uw dat herte apenen in sinre. **E** ende gebaden ende vrede maken ende hy mote verhoeren uw gebet ende uw werden versoent ende hy en moet uw niet verlaten in der quader tijt. en nu sijn wy hijt byddende voer uw. **I**n de hondersten en negende seltichsten iaer als **D**e metrus regnerde. doe schreuen wy ioeden uw in der bedruessnisse en vnuillen dye auer vns quam. **I**n den iaren van der tijt dat **J**ason en wech wech vut den hilligen lande ende vut de rijke. **S**y entstaken dye poete en stotede vnschuldich bloet vut en wy baden de heren ende worden verhoert. en wy offerde sacrificie ende weyde mell. en wy vntstaken die luchten ende luche voer dye broedere. **E**n nu vperet alle iaer dye dage des festes in welken dye tepel gerey mget is in der maent **C**alleu. **I**n de hondersten en achtendeachtigste iaer: dat volck dat bin ne Iudea is en iherosolima en dye senaet ende iudas aristobolo des koninks **P**tolomeus mei ster dye van der gesalueder priester geslecht is en den ioede dye bynne egipten sijn heyl en ge suntheit. **W**y dye vut grote peikel dorch ga de wloest sijn: danken gaede groetlike als de genne dye tegen eynen soe groten koninck ge oolocht hebben. want hy dede vutgaen die per sen dye die tegen vns en dye hillige stat vech ten: want doe hy in persen selue leyde sinā was ende myt em eyn auertellich her soe vyl hy in manees tempel en wart be dragē auermyts de raet der priestere nanea. want **A**ntiochus ende sijn vrunde quamen to der stat vmb to wonen in **N**anea. ende vmb dat hy well geldes entfin ge voer moegegaue. **D**aer mede dye tempel be giffiget was. **E**nde als die priestere der afga dimie **N**anea em vorgelacht hadden dat gelt en myt wemich luyde gekomen was bynne de vmbganck des tepels. soe slofe sy den tepel. en als **A**ntiochus daer bynne was de den sy vp de

424

heymliken ganck van de tempel ende woepen steyne vp en. en sy doede den hertoch **A**ntiochū en dye gene dye myt em waren slogen sy van lede to leden in stucken en slogen en die hoef de aff en worpen sy dar buyten. **A**uer all moet got gebenedijt wesen dye die quade auerleuer de **H**yrumb wy dye wy holden sullen dye reyminge des tempels des .xxv. dages der maent **C**alleu: duchte vns dat van noeden thoe sijn dat wy uw dat to weten deden: vmb dat gi ok halden de dach der reymakinge en den dach des vuyts dat gegeuen was. **V**an gaede vut de hemel. **D**oe **N**eemias den tempel en dat al taet gebouwet hadde en dat vp sacrificie offer de: want doe vns weder in persen geuoert wa ren dye priestere dye do des gades huys waer namen: namen dat vuyt heymliken van den al taet en bozgen dat in eynen dael dat eyne dype droege putte was. en sy bedeckden dat ende be warden dat also dat sy stede vnbekant was allen mynschen. **E**nde doe well iaer auergegan gen warē en dat gaede behagede dat **N**eemias gesat worde van den koninck van persen: doe sande hy der priester neuen dye dat vuyt ver bozgen hadden vmb to soeken dat vuyt. en als sy vns wretelden also en vunden sy geuyt vuyt: mer dicke water. en hy beuael en dat sy schep pen solden en em brengen. en **N**eemias beual dye sacrificien dye vp de altaet ghelacht waren myt de water to bestortē. en dat holt dat daer vp lach ende men dede alsoe. en doe die tijt quā dat dye sonne scheyn dye to voeren verdūkert was: soe entstaech eyn groet vuyt also dat sy sich verwunderde. en all dye priester beden dye wyle dat dye sacrificie branden. ende **J**onatas begunde en die andere antwerde. **E**nde neemias gebet was in deser maneren. **H**ere got schepper alre dingē: wruerlick starck en mechtich ende barmhertich. dye du alleyn byst eyn guet ko minck: alleyn auertredede: alleyn gerechtich al mechtich ende ewich. dye du wloesest ysrachel van allen quaden. dye du weder mackst vtueter karen en sy hilgedest. **E**ntfanghe dese sacrificie voer all dyn volck ysrachel en beholde dyn deel en hillige dat. wrgader vns wretrowinge en wloese dye die den heyden denen. an sede dye wtsinaet en wruwerdet sijn. dat de heyde mo gen weten dat du byst dye here vns got. quel le dese verdruckē ende auerdaet don in houet dyen. sette dyn volck in dyn hillighe stede als moyses gesacht hefft. ende dye priester sūngē loff bys dat all dye sacrificie verbrant waren. **E**nde doe dye sacrificie wretret was: soe beuael neemias dat men dye grote steyne. **D**ye sydel steyne des altaets. begyeten solde myt den wa ter dat dar auergebleuen was. **E**nde do dat ge scheen was: entstaech vit em eyn vlamme met

sy wart verret van dem lichte dat vut de altair
scheyn Ende do dese dinge geapenbart waren
soe wart dat dem koninge van persien gesacht
dat in der stat dar ynnē dye priestere dye auer
geuort waren dat vuyt verborzen hadden: wa
ter inue geuonden was daer mede neemas en
de dye myt em waren dye sacrificie gereyniget
hadden Ende als dye koninck dyt marckde en

de dat ernstlike vndersochte soe machde hy en
eynen tempel vp dat hy bestedygede dat daer
gedaen was ende doe hy dat bestedyghet had
de: gaff hy den priesteren vell guydes ende vell
ander gyfften ende dye nam hy selues in syne
hant ende gaff sy en Ende neemas hpete dese
stat neptar dat so vell is als reynige ende vn
der vell luyden hetet sy nephy.

Dat tweede capittel woe dye hochtijt des
vuyts bestedyget wart na dem gesette der pro
pheten ende Salomonis exempel ende van der
maneren woe dat vp geschreuen wart.

MEn vmdet in iheremias des prophete
schriffen dat hy beuaell den genen de
aueruoren dat sy vernemen solden also
voet gesacht is ende als hy gebaden hadde de
genen dye auerghuaren waren ende gaff eyne
Ee dat sy des heren ghebade niet vergeten en
solden ende dat sy niet erren solden mit den her
ten als sy segen dye gulden en silueren aff gade
en siringe en anders alsus gelijck en imande sy
seggende: dat sy dye Ee vut eren herten niet
doen en solden want daer ynnē gheschreuen
was woe dye prophete * Iheremias vut got
licker antwort * dat is gebade I dat toe em ge
schach gheboet dat tabernakel ende dye arche
myt to brengen: bys hy vut gegangen was vp
den berch daer moyses vpginck ende gades er
is sach Ende doe daer Iheremias quam: doe

vant hy dye stede der kuylen ende hy bracht
daer bynnen den tabernakel die arche ende dat
altaer des entstecken offers ende sloet to die
doer Ende etlyke quamen dar toe dye em vol
geden vmb to merken die stede met sy en mo
chten sy niet vnde ende als Iheremias dat ver
na n: soe versprack hy sy ende hy sede dat dye
stat vntekentlick fall sijn bis dat got vergader
de die vergaderinghe des volcks ende guderty
ten werde ende dan soe fall dye here dese dinge
toenen ende sijn mogenheyt fall apenbaren en
de eyne volck fall sijn als Moyses geapenbart
wart ende also do Salomon bat dat dye stede
gehilliget worde den groten gaode dye em dye
vertoende ende do hy na sinre wijsheyt dye hy
hadde offerde eyne offerhande der wionge ende
der volmakinge des tempels ende als ok moy
ses to den heren bede en dat vuyt nedersteych
van den hemmel ende verbande ternende offer
ende Moyses sede: vmb dat dat niet gegheben
en was dat dat was voer dye sunde: so verba

[Faint, illegible text from the reverse side of the page, likely bleed-through from the next page.]

de dat ende Salmon vierde ock acht daeghe
dye wyonge. want dye seluen sarte men in Ne
emias schriften ende historien boeken. ende in
wat wysen hy dye lybrarie makde ende verga
derde vnt deme lande dye boeke der propheten
ende dauid. ende dye epistolen der koninge en
de van eren gauen. Ock vergaderde Judas al
set dat hy geleert hadde doerch strijt dye vns ge
schach ende sint by vns. Darumb off gy dese be
gert to hebben: soe sendet dye gene dye sy uw
brengen moegen. ende nae dem dat wy die rey
ninghe des tempels doen wyllen: schreuen wy
uw Hyrumb soe doet gy wall yssset dat gy de
se daeghe ock haldet. want got dye sijn volck
verloest hefft ende sijn erfafficheyt allen wed
der gegheuen hefft ende dat rijck ende dye pi
sterichop ende dye hillicheit soe hy in der. **E**e be
loeft hefft. wy hopen dat hy sich ruser kortes
verbarmen fall ende vergaderen vns vnder den
hemel in dye hillighe stede want hy hefft vns
verloest van groten perikel ende hefft die stat
gereyniget. Mer van iuda machabeo ende sinen
broederen ende van der reyningen des groten
tempels ende van der wyonge des altaers ende
ock van den strijden dye behoeren toe anthio
chium den edelen ende cupater sinen soene. **E**n
de van den verluyschinghen dye geschyen van
dem hemel toe den genen dye starcklike dede
voer dye ioeden: soe dat sy alle dye lantschap
wraken alle waren eer weinich ende verdreuen
dye manichten van den heyden ende wedder
mackden den tempel dye sere vernoempt was
auer all dye werlt ende verloest den dye stat soe
dat dye. **E**e wedder gefat worden dye all ver
oedelt waren vmb dat en dye hure myt alre gu
dertyrenheyt genuedich was. ende ock hebben
wy gearbeydet kortlicken to setten in eyn bo
eck dat. **N**ison dye syconeer in vyff boeke ghe
schreuen hefft: want wy merken dye menichyte
der boeke ende dye swarheyt den gennen dye
daer wyllen vertellen dye hystorien vmb dye
menichyte wyllen der dinghe. **H**yrumb soe heb
ben wy besorget den gennen dye sy lesen wyllē
dat dat sy eyne ghenogde des syns. ende dat et
ock dye genne dye eren vlyt daer to doen moe
ghen in gedecht mis lichtliken beholden. ende
dat allen den dye sy lesen prophete gegheuen
werde. want wy dye wy vpsette dyt werck
toe korten: hebben wy geyn cleyn arbeyt aen
genomen vol van wakinge ende van swete. ge
lick den gennen dye werkschop bereyden ende
soeken der ander wille to doen vmb veler luyde
vruntschop: so lyden wy gerne dye arbeyt. mer
wy sollen dye waerheyt van yegelicken schry
uen dat van den anderen gheschreuen is ende
voegen vns nae der formen dye vns is ghege
uen nae der koetinge. want ghelijck eyn mey

ster dye eyn huys tymmeren fall en all dye ge
reyschop dat aff besorget to malen noch is to
vndersoeken wat oeterlick is. der syraet: alsoe
fall men dat ock in vns achte: wat die verstat
nis to vergaderē en to reden to ordyneren ende
ernstlike alle dinck to vndersoeken dat behoert
den schriueren der hystorien. mer dye kortheit
van der reden to volgen ende to schuwen dye
volenbringinge der dinghe is dat verlenet den
genē die de historie verhoeten wyl Hyrumb so
wyllen wy hie begynnen to vertellen die hysto
rie ende is genoch gesacht van der vorreden.
want dat is geckheit well to spreke vor der hy
storie en dat weder in der historie aff to kortē

Dat. iij. capittel. wo helpodorus beschriff
wo omias vpsat to verstore den tempel en wo
hy darumb geslagen en genesen wart.

Hyrumb als dye hillighe stat van iheru
salem bewoent waert in allen vreden
ende men dye. **E**e noch wall hy. de vmb
schyckinge en gutheyt wyllen. **O**mias des bys
schopes dye van herten allet quaet hatede: soe
geuyel dat dye koninge ende dye voer sten dye
stat in alre groter ewn hadden en dat sy den tē
pel myt also groete gyfte vrsagen. **J**a soe sere
dat. **T**elentus die koninck van azien gaest dye
kost de an die sacrificie vordede van sine rentē
Mer eyn hiet. **S**ymeon vā beniamyns geslech
te die prouest vā de tēpel gemacht was: stont
daer na dat yet wat quades makde in der stat
dem dat inne tegē was dye vorste der priester.
Omias. **L**ē vū dat hy. **O**mā de byschop met
mochte verwinnē: so quam hy to appollonum
tharsen soen dye in der tijt was eyn herte ch
van celestrien ende van fenicen en se de em dat
dat gelchurs to iherusalē vell were vntellicke
geldes en dat dat vntellich gemeyn guet inne
were die dat to den sacrificie. **D**es tēpels. **M**iet
en behoerde. en dat yt moegelijk were dat dat
allet quem vnder des konincks macht. **E**n als
appollonius vertelde vor den koninge van de
gelde dat van em gesacht was. do dede hy vor
sich halen helpodorum die auer all hanteringhe
ende badeschap ghesat was. en desen sande hy
myt teuel dat hy dat gely auer halen selde. **E**n
helpodorus anginck to hant vp de wech ende
le v sich an: recht aff hy gaen wolde doerch. **C**e
lestrien ende fenicen. **V**mb to merken dat ge
lech des landes. **I**mer sijn meynnghe was des
konincks gebot voll toedoen. **E**nde doe hy toe
iherosolimam gekomen was ende hy van dem
hogesten priester. **O**miam gutliken entfangen
was in der stat. do vertelde hy de priester ome
van de oedell dat geguen was van dem gelde
en warumb hy gekoemen was apenbaerde hy
em. ende hy vragede. **O**miaz off dese dinghe also

warlike were. do toende em de ouerste priester dat solkes were vp en hinder den tepel gelacht en were nordoofficheit der wedwen ende der weysen. en dat eyn depl der guyder were tobis hircano dat eyn sere erbar man was van den dye quade symeon vut gebracht hadde. en all siuer dat dat were dat were vperhüderit püt en des godes twehüderit püt en dat die bedragen solde werde die dar bekoffte de tepel. en der stede de welke auer all de werlt geeret worde vm syn werdicheit en hillicheit wyllē: were seer vnmogelick. * weert dat de konink gebracht worde. en vmb dat gebot dat heliodorus hadde vā de koninge so seide hy dat men dyt de koninge vimmer voere moeste. En an eynē dage de dar to gesat was ginck heliodorus vm to ordyniren vā desen guide. en do en was geyn cleyn anst dor de gantze stat. en de priestere worpen sich in dder myt ere priesterlike gewāde vor den altaer en anepē got vā de hemel. de die dar eynē Ge gesat hadde de dingē de men hinder de tepel gelacht hadde vp dat hy sy te waerde voert de gene de sy hinder se gelacht hadde. want so wie do ansach des hogeste priesters an gesicht hy wart gewunt in dat herte. want sijn anghesicht en syn varwe de verwandelt was gaff toe kennē de rouwe vā bynnē: want en hadde beuā ge eynre hāde bedroeffheide en anst sijn lijfs. En hie by wart apenbar de gene die en sagen die rouwen sijn herte. en elike vergaderde en quamē vut ere hupsen to samen ende bedē myt apenbare bedē vmb dat die stat in eynē vnwerdicheit werde solde. en de wijue vergaderde vp den strate en hadde vp geschortet ere borsten myt hare cleydere en ock dye iunckfrouwe die beslatē warē hysen do vut to omiam en sūmige to der muē en sūmige sagen to de vinstere vut darwart. mer all die vrouwen staken ere hāde to de hemel wart en beden. Ende daer was eyn kermlick webeden der vermegeder relheyt en des groten priesters die daer was in bedrucke sijn moede. en dese riep an de almechtige got dat hy dat all beholde wolde all dat guyt den genen die dat en to gelofft hadde. Mer heliodorus vullenbracht dat hy vpgesat hadde to don en was selfs myt sijnē soldeners beneuē de gelt stocke. en des almechtige gades gepst dede en groet schyn sijnē toeminge. also dat all de gene die alsoe koene warē dat sy dedē dat en heliodorus beuāel doch die krafft gades neder vylē en worde gekyert in amechticheyt en in anst want en apenbare eyn pert dat eynē anstliken vpsitter hadde en dat myt all toe schonen gewande vorhet was. ende dyt pert trat myt haste helyodoro voer vp sijn roete. want dye daer vp sath scheyn dat hy gulden wapen an hadde. Ock apenbare sich daer twe schone ion

gelingē van krafftē en all to groet van gloien en behagelick van cleydere en stunde vmb heliodorum en van beyden syden gepfelden sy en ende sinder vpholden slogen sy en myt plāge en heliodorus vyl hastliken to der erden en se gepen en vā dan myt well dunkerhepde en sat ten en vp eyn drage stoel en worpen en daer buytē. Ende aldus wart dye gedra jē dye myt den rel baden ende soldeners in die voeseggende schat kamer komen was en nyemant en halp em. en die gades krafft was daer apenbarlike bekant ende doch dye macht gades lach daer helyodoros all stum ende beroefft alles hapens ende heyls. Ende dye ioeden loueden got vm dar hi sine stat verhauen hadde ende den tempel dye to voren vull anst en geruelts was: wart nu veruult myt vreuden en myt blitschappen vmb dat dye almechtige got dat apenbare. ende de baden sunnyghe van helyodoros vrunden. Omiam dat hy den groten got antopenwolde dat hy helyodoro dat leuen weder geue wolde dye an synen lesten eynde lach. ende als dat de grote priester marckde vp dat dye konink villichte met en gylde dat de ioeden emige quat heyt tegen helyodoro mochten hebben gedaen soe offerde hy vmb heyl des mannes eynē sepsge offerhande. ende als die hogeste priester dede so stunden dye seluen iungelinge myt den seluen cleydere geleydet beneuē heliodorum ende seden em Danke omiam den priester want vmb synen wyllen hefft dy got dye herte dat leuen gegeuen. ende du dye van gade gegeyfelt bist vertelle allen luyden gades krafft en macht. Ende do sy dyt gesacht hadde soe en sach men sy mit mer. ende helyodoros offerde gade eynē offerhande en laude em grote gelooffde de em dat leuen weder gegeuen hadde en hy danckde. Omie en hy nam sijn her en toech weder to dem koninge wart. ende hy seide allen luyde de dingē dye hy myt sinen ogen gesien hadde des groten gades werke. Ende als dye konink helyodoros vragede. wie is dan dye bequeme den wy noch eyns to iherusalem senden? Antwerde hy. heffstu yenghen viant off verredet dyns rijcks den sende dat ende du salt en weder entfangen gegeyfelt. ya off hy anders en wech kumpt: want in der stat is warlike eyn godes krafft: want die dat in de hemel sijn woringe heft is eyn besitter ende hulper der stede ende dye dat komen vmb quaet to doen wrelt hy ende verdelget sy. Aldus is dat geuaten mit helyodoro ende myt der bewaringe der geltkamen.

Dat. iij. capittel woe Jason menelaus ende Apsimacus dye den priester vmb ere twyuel modicheyt geltraefft worden ende wo Omias starff.

DEn de voetsachte symon dye eyn anbrē gher was des geldes in der lantschop dye sprack quaet vā Omia recht off hi *Omias hadde helyodorū to desen dingen geraden ende dat hy were geweest tostaeker des quaden Ende aldus dorste hy noemen den vorweter der stat en dē beschermer syns volcks ende den liffhebber der **E**e gades eynen verredet des rijcks Mer vmb dat dye viantschop so sere vout woos dat symons negeste vrūde māllacht deden En omias merckde dat perikel der twe-dracht ende dat appollomius raes de de dat ein hertoch was to celesyrien en van femicen vmb to bedwingen dye boel heyt symons: toech hy to den koninge wart auer sijn botgers to clage mer hy march de in em seluen den gemeynen ozter der gantzen gemeynheit: want hy sach dat dat vnmogelick was dat dar vrede aff werde mochte: sūder dye koemicklike versumicheit ende dat symon anders niet solde vpholde van synre geckheyt Mer nae seleucus doet als antiochus die dar edel genant wart dat ryck entfangen hadde: bygerde Jason omias broder de hogeste priesterschop en ginck to dē koeninge ende geloefde em driehundert en seltich punt siluers ende van den anderē rentē achtich punt hie enbauen gelaefde hy em ock ander hondert en vijftich punt off men em geyn macht to setten en solle dar ynne men leyde die hysdyschen ouinge ende daer to epne stede daer men suyuertlike iungen ynne vp toege ende dat men mochte schriuen dye gene dye in iherusalē waren anthiochener *dat waren heyden. Ende do em des dye koninck gunde ende hy dye hertschopie entfangen hadde so dede hy tohant syn gellechte sich auersette to den heydeschen leuen: ende hy afflachte dye dinge dye vū guidicheyt den ioeden gesat waren van den konin gen *van syrien. Ende verleuet dorch iohannem enpolemus vader. dye welke enpolemus legate gasant was to romē vā der vruntschop ende geselschop: ende brack dar der botger vū heyt ende satre quade gesetre ende hy was koē to setten eynen heidyschen stoel beneuen den tēpel des hēē en de alre vryschste iūgelinge to sette i eyn gemeyn huis en dar enwas dat begyn niet Mer dat was eyn to wassen ende voergack des vrenden heidyschen leuens vmb dye snode vū gehoerde mys daet des snoden mans iasons de geyn priester en was: alsoe dat dye priester nu niet mer gegeuen waren to dem dyenste des altaers: mer sy verunwerden den tempel ende wretē der offerhande en haesten sich deplafflich to wesen des speles der sphermingen ende kempingen ende synre vngerechtiget lere ende **E**e ende in ouinge des speles daer inne men blyen geschut warpt in dye lucht: ende enhyelde niet

van dē wederliken erē *dat is van gades dyenste dar inne ere vedere glozierde. Mer sy meinden dat de glozie der greken die beste wer: vū welke dinge hadden sy tofamen eyn vreyshelike tweedracht en volgden erre **E**e en wolden alle gelijck wesen die se to vianden en verduer hadden: want die gene die tegen gades ee deyt vngerechtlck dye en blyfft niet vngewrakemer dat fall wal schynē in der tijt hie na: wāt do men dye vijffiarige kempe hylet to eē tyne en dye koninck *antiochus seluen dar was. Isofande dese mysdedige Jason quade manne van Jerosolia de drogē driehūdet dubelde dragma siluers to Hercules offeriege: en dye gene dye sy drogen baden dat men sy niet to offerhande geuen en solde: want dat engeboerde sich niet mer dat men sy geue to penigen anderē kosten mer dyt siluer is gegeuen van dem die dar sande to offerhande herculis: mer vmb die gene de dar mede tegenwardich wāt is dat gegeue in tymmer to den scheppen vā dreyen odyningē van tymen: mer doe appollomius Nestey soen gesant was in egyptē vmb ptolomeus philomeus des koeminks edel luyde: en als antiochus vernam dat hy verurempt was van den amptē des rijcks: so nam hy raet to syns selfs profite en toech van dan in ioppen en van dan in Iherusalem en hy wart groetlick entfangē van Jason en van der stat en hy quam in myt lichte van tortisien en myt lauesange: ende van danne kyerde hy sijn hert in femicen: en na dreyen iaren sande Jason menelaū des voegesachte symons broder de vnder onyam dē schat wretē van dē tēpel dar helyodorus vmb gesant was: ende hi sande en myt gelde to dē koeninge dat hy antwort wedder brengen solde van dē notdoefftingen saken: en do menelaus van dē koeninge gekomen was en hy geert hadde dye moegheyt sins angesichts: so toech hi sich selfs an dat hoge priesterlike kleyt en galt darumb driehundert punt siluers en wretē Jason daer buytē en hy entfick dat gebot van dē koeninge ende hy quam weder: mer hy en hadde niet an eme dar der priesterschop werdich was: mer hi hadde den sin eyns boesen tirannen en torne gelijck eyns wilden beestes En Jason dye synē eygen broder *omiam in geuecknis gebracht hadde hy wart bedrage en vluchlich verdreuen in Ammons kinder lantschop: en aldus behyelt menelaus de ouerste priesterschop mer vā dē gelde dat hy dē konige geloefft hadde en dede hi niet als sostratus schattinge dede de welke dar rept entfanger was der renten vmb dat em geboerde dye renten to entfangen: ende hieumb worden sy beyde voer den koemick gebaden: en menelaus wart affgesat van der priesterschop en Iymachus syn broder quam in syne stat: mer

sostratus warr gefat to eynen ouersten auer cy
 pren Ende als men dyt dede so geuyell dat de
 van tharsen en van malloten eyn oorloge mach
 den vmb dat so gegeuen ware to eynen geschen
 ke der byslapersche antiochi des koninks . hie
 vmb so quam dyc koninck hastliken vmb den
 to maken . en hy lyet in syn stat andronicu eyn
 nen van sine edelen manne . en do meynde mene
 laus dat hy eyne bequeme tijt gekrege hedde
 en stall sumige gulde vate de in de tepel stunde
 en gaff de andronico en tyro hadde hi verkofte
 die ander en in den negesten stede En als Om
 as dyt sekerlick wuste so bespede hy en Mer
 omas hylt sich in eyne seker stat to antiochien
 teneue daphnes En hie rumb so qua menelaus
 to andronicu en bat en dat hy omā doefloge
 en do hy to omā gekomen was en em syn rech
 tehaut gezeu hadde mit eyde wat dan hy em
 suspecke was nochtant riet hy em dat hy gyn
 ge vit der vyhat en do tohant doede hy en en
 einfach dyc gerechticheyt met en vmb dese sake
 wordē verroint niet allein de ioede mer sumige
 andere nacen en sy dwoge dat swarlik desen va
 schuldigen doet sulcks guiden mans Mer doe
 die koninck weder gekomen was vpt cilicent
 so togen dyc ioeden en greken to samen to anti
 ochien en beclagden ouer den vngerechte doet
 Omie . en antiochus warr sere vnuredich in sy
 nen herte vmb omam en warr to der barmher
 ticheyt bewegē en schriede en dachte der seker
 heyt ende der magicheyt des dodes omie . en van
 quaden moede geboet hy andronicum dat pur
 pur vpt to doen en dede en voere door all dyc
 stat ende vp dyc selus stat daer hy omam ges
 doet hadde . dar dede hy desen kerken betouet
 doeden en also vergalt em dyc here dyc pyen de
 hy verdpent hadde En als lysimachus wel of
 ferhande gedaen hedde in de tepel dor ract me
 nelay en dat vutbraeck . so vergaderden sich de
 manichte tegen lysimacum Als hy nu well gel
 des vpt den tepel gedrazen hadde . en dor dre
 schare tegen en vptunde en toornighes modes
 waren . doe dede lysimachus vylna drijsusent
 man wapenen en hy begunde der slacht toe be
 scaen myt sinen quaden handen door eynen ty
 rannen dyc syn leydesman was en dyc van ol
 heyden en van velyden sere tydich was Mer
 do sy lysimachus meningē verstandē . so nemē
 sy summyge grote stepne en summyge grote ku
 sen en summyge woepen affsche vp lysimachu
 en weyl worden gewunt ende dyc anderē neder
 gestagen . mer sy kryden sich alle to der vlucht
 en ock lysimacum den kerken rouet sloghen sy
 doet beneuen der schatkamerē hie aff begunde
 dat ordel to gaen tegen menelaū . en do dyc ko
 nink to tyrum gekome was so wordē den man
 van de olden gesant dyc dese badeschap to em

bringē solde En als menelaus verwonen warr
 do geloffde hy ptolomeo well geldes to geuen
 vmb dat hy vor en spreke vor de konink En do
 de konink in eyne saell was gesete vmb sich to
 verlichtē so ginck ptolomeus to em en dede de
 konink de senētie achterlatē en absoluerde me
 nelau vā sine quatheyde die doch alre boef heyt
 schuldich was . mer de armē mynsche * dyc en
 beclagede . Ja hedde sy alsulke sake gebracht
 voer de * wrede en vnwerdichliken heyt . dyc
 vā syrien . sy warē vnschuldich geacht vā en
 dese verdoemde hy to de dode hie rumb so geue
 sy en geringe eyn vnrechtuerdige pyen de dar
 die seke geuoert hadde . voer die stat voer dat
 volk en vor de hillige vate . en vmb dese sake wor
 de de van tyro toornich en waren in er graff sere
 vrij . mer menelaus bleiff in macht vmb der gen
 te gryncheyt wylle dyc dat macht hadde by de
 koninge en hy woēs in boef heyt to lageloge
 ge synre borger .

**Dat v . capitell wo Jason verlagen warr
 van Aretha .**

In desen selue tijde so bereyde Antiochus
 dyc ander vaet to egypte warr . en dat ge
 uyl dat men doer all de stat vā iherusalē
 . xl . dage sach in der lucht wifiger de gulde cli
 der an hadde en gleyen hadde en gewapē wa
 re als schare en de loep de dyc perde by der or
 dimancie dede en wo sy vylna quamē te ge eynā
 der getreden . en de beweginge der schildē en de
 manichte der gehelinder mit swerde dar se wū
 derlick mede vochte en dar geschutte der pyle
 en de schyn der gulden waepen en alre art van
 pantsē hie rumb beden sy alle dat dese teyken
 en tho guyde mosten ghyke . wredē Mer doe
 eyn vallsche nyge mee quā dat antiochus doet
 were . so nam Jason myt em mer dā dusent mā
 ne en quā hastlick vp die stat * iherusalē . en
 die borger to der murē lypen . en to leste als Ja
 son de stat gewunnē hadde so vlo Menelaus ni
 de borch . mer Jason en sparde synre borger por
 te niet to verlaen noch hi dachte niet dat dat
 verpot weder sine mage dat alre snoetste quat
 were en meynde dat hy victorie hedde met der
 borger mer der viande . Mer hy en behylde niet
 dyc grote priesterfchap mer dat eynde vā sine
 verstaemisse nam eyn schemynghe en hy roech
 weder vluchtich in amos kinder lant . to de le
 sten vā synē leuē in dat eynde so warr hy beslo
 tē van aretha de koninge vā arabien . en hy vlo
 van der eyne stat in de ander en all de lude ha
 tedē en . ende hy warr verdoen in egypten als
 eyn veruluchtiger der Ce ende veruloct ende
 als eyn viant der lantschop ende der boergere
 ende der ghenre der hy veyl vpt een lande ver
 dreuen hadde . ende verghynck elendichliken
 doe hy ghyghanghen was in Lacedoniā .

daer hy doch meynde toulucht to hebben vmb
 mageschop wyllen * want dye Lacedonier wa
 ren verbonden myt den ioden. Ende dye vell ver
 worpen hadde vnbegrauen: dese wart seluen
 vnbefchreiet ende vnbegrauen. noch en gebruc
 de niet der elendiger gracht noch en wart niet
 deplafftich syns wederlyken gracffs. Als dyt al
 soe geuallen was soe besorgede dye koninck *
 Anthiochus. I dat dye ioden verlaten solden
 dye ge'elschop * dat is em geynen tyms meer
 gheuen solden I ende hirtumb so toech hy vyt
 egypten myt fellen mode ende gewan dye stat
 van Iherusalem myt gewapender hant. ende
 hy beuall sinen titteren allet doet to slaen ende
 nyemant to sparen dye entegen quamen. ende
 dat sy vpgaen solden in dye huysere ende daer
 dye luyde doetsteken. aldus dat verflagene iu
 gelinge ende olde vrouwen ende kindere ende
 megede ende kleyne kinder ende bynnen dryen
 gantsen dagen waren dat verflagene achtetich
 duisent: ende verlichduisent geuangen ende niet
 myn verkoefft. mer des enghenogede em oeck
 niet. merhy was ock koen to komen in den tē
 pell dye hylliger is dan all dye werlt myt me
 nelao deme leyders de eyn voerredet was der
 Ee ende des landes. ende myt synen mysdady
 gen henden nam hy dye hyllige vate dye van
 den anderen koningen ende steden gesat warē
 vmb siinge der stede ende glorie. ende dye han
 delde hy vnuwerdentlick ende besmytde de sy. de
 se anthiochus was alsoe vererret in dem synne
 ende merckede niet dat got en wemich to mich
 was vmb der gente sunden wylle dye daer byn
 nen der stat woenden ende dat all hirtumb ver
 sinadinge der stat geschach want en hedden se
 niet myt vll sunden bewonden gewest: soe we
 re ock dese gegeyselt ende verstoert vmb synre
 koenheyt wylle als helyodorus dye van dem
 konink van Syleuco gesant was vmb den gelt
 stock to betouen want dye here en verkoes die
 luyde niet vmb der stat wylle. mer vmb der luy
 de wylle verkoes hy de stat. ende hirtumb was
 dye stat deplafftich all des volcks quatheyde
 Mer hie na fall hy ock werden eyn geysle der
 guden. ende dye stat dye in des almechtigen
 tozns ghelaten wart dye fall in des groten he
 ren versoeminge weder verhauen werden myt
 groter glorien. Aldus nam anthiochus dusent
 ende achthondert pont vyt deme tempel ende
 hy kperde hastlick wedder toe anthiochien. en
 de em douchte dochz sijn houerdie dat hy dat
 daer to bringen solde dochz verheuyngē syns
 modes dat men schepede toe lande ende toe vo
 te ginge auer dat meer. Mer hy lyet aldar ouer
 sten dye dat volck quelden ende plageden. I
 hy lyet to Iherosolimam philippum dye geba
 en was vyt fugien daer inns troyen beleghen

427
 was ende dese was wreeder dan * antiochus. I
 dye en daer gesath hadde. ende in Garisim lyet
 hy Andromicum ende Menelaum de sware ver
 druckde dye bozgers dan dye anderen en vmb
 dat hy vpsatte teghen dye ioden: soe sande hy
 eynen ghehalf den voersten Appollonius myt
 eynen her van twyendetwintichduisent manne
 ende hy beuall em dat hy sy alle doetfloege die
 er older hedden. ende dat hy dye vrouwen en
 de dye iongelinge verkoeffte. Ende doe hy toe
 Iherosolimam gekomen was so vinfde hy vre
 de ende raste bys toe dem hylligen sabboth dae
 ge. ende als dye ioden do vperden: do beuaell
 hy den synen er wapen toe nemen ende hy ver
 floech all dye vyt gegangen waren vmb to be
 syen * dese wapinge. lende hy lyep dye stat doz
 myt ghewapenden luyden ende verfloech eyne
 grote menichte. Mer iudas machabeus dye de
 tyende was * in dem getale der hochsten prie
 stere. Ihy was ewech gegangen in die wiltis
 ende daer leuede hy myt den sinen in den berge
 vnder den wylden beesten ende se woenden dat
 ende gebruckden der spysen des houwes vmb
 dat sy niet deplafftich en werden der besmyttingen

Dat. vi. capittell is van den heydischen ghe
 sette woe dye to den ioden quamen ende woe
 dye tempel gades bynnen Iherusalem verwan
 delt wart in eyn huys alre sunden.

Her na korter tyt sande de konink eyn
 alden man van antiochien dye de ioden
 dwingen solde aff toe laten erre vedere
 Ee ende gades Ee. ende ock toe besmetten den
 tempel dye to Iherusalem was ende solden ee
 den tempel iouis dye greet wart an dem berge
 olympus ende dat men den tempel in Garisim
 hietē solde. Iouis des hospitals tēpel. alsodaen
 als dye luyde waren dye daer woenden: want
 dyt was alto quaet ende eyn swaer vploep van
 quaden: allen luyden. want die tempel was vol
 vnkuyfcheyt. ende voll gulficheyt ende van de
 de tuischerie dedē mit lychte wijne. en de wijne
 badē sich selue wylletlike in de hilligen tempel
 vnsuuerheyt to doen. sy droghen daer bynnen
 dye dinghe dye sich niet en betemden. ende de
 altaer was ock voll van verboden dingen dye
 in der Ee verboden waren: want men en hysel
 den saboths dach niet noch men hielt der weder
 festlike daghe niet noch nyemant en bekende
 slecht dat hy eyn ioede were * vmb anst wyl
 le des dodes. I want vp den dach des koemicks
 gheboerde soe lyet men sy van bytter noet toe
 dem offer. ende doe men Bacho dem affgaede
 offerde ende sijn hochtijt hylet. do dwank men
 sy dat sy inye eyloeff gekroent dantzden vmb
 den bachum her. ende eyn gebot ginck vit in de
 neysten steden der heyden by Ptolomeus raet:

follen mogen schrien dat Eleazar die dat negē
 sich iaer olt was ouergegaen was to der heide
 leuen en dat sy solde dan werden bedragen vm
 die geuinsicheyt en vmb eyn weinich tijdes de-
 ses gebrecklichen leuens en dat ick hije mede
 briagen solde smet te en vnuerdicheit in mynre
 oltheyt. want worde ick in desen tijden vā der
 mynschen pyne verlost ick en fall doch niet le-
 uen noch des almechtigē gades hant entflie-
 n. **H**irumb fall ick dat leuen starcklick ouergaē
 want ick fall werdich schynen mynre oltheyt.
 en ick fall den iungelinge starke exempel laten
 is dat ick myt wylliger gedachte en starcklik
 eynen ersamen doet entfinge vmb die hillighē
 en sware **E**e. als hy dyt gesacht hadde so toeh
 men en hastliken to der pynen wart. want die
 gene dye en leyden en aldaer voer em sacht ge-
 west hadde die sy meynde dat hy doerch verbol-
 genheyt gesacht hadde. mer do men en mit wj
 den sloech do suchte hy en seide **H**ere du dye du
 heffst die hillige wj heyt. du weteft apēbarli-
 ke dat ik mi mochte van de doede verlost heb-
 ben en doch nu lyde die sware pijn des lichams
 mer nae der sielen lyde ick dat gerne vmb dyne
 vruchte. en in deser manren bleyff dese doet en
 en lyt niet alleyn den iungen luyde. mer ock al-
 len luyde eyn gedechtnis syns doedes to eynen
 exempel der doegden ende der sterckden.

Dat vij. capittel wo die seuen broeders der
 machabeen vmb die **E**e gades mānigerley wjs
 getuyget en gestouen sint myt erre moeder.

Dat geupel dat seuen broeders geuā-
 gen worden myt erre moeder ende ghe-
 dwongen van dem koninghe verkens
 vlesch to eten teghen die **E**e. en dede sy slaen
 myt geyselen en myt koerden van ossen stei te
 ende eyn van en hye de yerste was seide aldus.
 wat vraghestu en wat woltu van vns weten
 wy sint bereyt to steruen huert dan wy ouertre-
 den die **E**e gades die vnsen wederen geueuen is
 en hie rumb wart die koninck gram ende hy be-
 uall to glopen dye panne en die erden potte. en
 men gelopde sy to hant. ende die koninck beual
 den genen die yrst gesproken hadden tunge vir
 synen munde to snyden ende dat well van synen
 hoeffde to ryllen en syne hande ende syne vote
 aff to houwen dat sijn andere broeder en moe-
 der dat em sagen **E**nde tohant als hy ouer all
 vnutte geworden was soe beuaell die koninck
 vuyt to stoken ende den die noch adem in had-
 den to fricken in der pānen. ende doe hy dar lā-
 ge inne gepinget was. do vermaende dye an-
 der broder myt der moder sich malckanderen.
 dat sy vromlick steruen solden ende seden **D**ye
 hie got moet dye warheyt anshen ende werde
 vns weuredet als vns moyses verclaerde in de
 getuychmis des sanges **in dat. xxxij. ca. deute**

ron ostij. lende hy fall werde getwoest **E**nde do
 dye yste in deser manere doet was leyden se de
 anderē vmb to bespottē. en do em dat well myt
 den haer vā dem hofde affgetogen was so vā-
 gede men en off hy des eten wolde er men ouer
 all den lichā to etliken leden pyningde ende hy
 antwerde myt vredeliker stōmen ende seide **I**k
 en fall des niet doen **E**n vmb dyt so entfinck de
 se ock in dye ander stat des ysten pyne. en do
 hy in synen alre rytersten geyste was. so sprak
 hy aldus **D**u alre quaetste mynsche in desen le-
 uen verderffstu vns. mer de koninck der werlt
 fall vns die wy gestouen syn vmb syn **E**e. vns
 wecken in sijn vpuerstentnisse des ewiggen les-
 uens **N**ae desen wart bespottet die derde. ende
 do men sijn tunge heyschede so stack hi sy hant
 liken vut en stack syn hāde vromliken vort en
 hy seide vromlike **D**ese lede hebbe ick vā de he-
 mel **M**er nu vmb gades **E**e wyllen verunwerde
 ick sy. want ick hape dat ick sy weder van em
 entfangen fall **A**lso dat die koninck en de mit
 en waren sich verwunderden der iungelinges
 modes dat hy dye pyne also niet rekende **E**nde
 do dese aldus doet was. so quelden sy den veyt
 den ock des gelycks. ende doe hy tohant doet
 was do seide hy aldus **D**ye van den mynschen
 to den doede geueuen worden is. is bylich toe
 verwachten den hapen vā gade dat sy wedder
 verweckt sollen werden vā em. mer du en fast
 geyn vpuerstentnis hebben to den leuen **E**nde
 doe sy den vijften gehalt hadden so pinigeden
 sy den ende hy sach vp den koninck ende seide.
Want du sterfflick byst. darumb deystu wat
 du wolt. mer en wyll niet meynen dat vnsē ghe-
 slechte gelaten is **vā gade**. **M**er beyde enwe-
 nich ende du salt syn syne groete macht **der**
du niet wederstaen en machst. **W**o hy dy ende
 ende dyn saet quellen fall **N**a desen so leyden se
 den sesten hie voer. ende doe dese tegunde toe-
 steruen doe seide hy aldus **E**n wyllt niet to ve-
 geues meer dwelen. want wy lyden dyt vmb
 vnses seluen wylle. want wy gesundiget hebbē
 tegen vnsen got en in vns is gescheyt dat wer-
 dich is der verunwerdinghe **M**er en meyne du
 niet dat dy dit vnuēgoldē fall bliuen dat du di
 vpfattes tegen got to wechten ende bauen ma-
 ten so is toe verwunderen deser moeder ende sy
 is werdich der gedechtnis der geyden die dat
 sach vp eynen dach erre seuen soene doeden en-
 de dat so geduldich wdroech vmb der hapen
 wille de sy in got hadde. want sy vder enanderē
 eynen yegeliken van en myt vredeliker sprakē
 vromliken verunlt van alre wj heyt. en in erē
 gedachten nam sy eynen manlyken moet ende
 seide to en **I**ck en weet niet wo gy in mynen bu-
 ke verschenen. want ick en gaff uw den geyst
 niet noch dye siele noch dat leuen noch ick en

schoep igelik sijn lede niet wāt de schepper der
de des mynschē getoerde forniert en ok dē oer
sprunck alte dinge geuunde hefft fall uw weder
geuen den geyst en dat leuen myt barmhertic-
heyt als gy nu uw seluen verunwerdet vmb de
Ee Antiochus meynde ok dat hy versmaet we-
re vmb dye versmadelike stēme des verwytes *
want die kinder hēre en eynē sunder en eynen
mynschen der ewiger verdoemins. Als nu ouer
gebleuen was dye iunste: vermaende hy en-
niet alleyn mit woede: mer hy swoer en ok dat
hy en rijck ende selich maken wolde en dat hy
en to eynen vrunde hebben solde: weter dat hy
verlyet sijn wederlike ee: en dat hy em geue sol-
de all des hy genoch hadde. Mer do de iunge-
linge der selichyit * sijn leuens. Trade wolde en
do hy er myt well worden geraden hadde so ge-
loffden sy em dat sy erē soen raden solde: hieub
kyede sy sich to de soene en bespote den wrede
tyranne ende sprack in wederlicker talen. O soen
verbarm: dy myne de dy negen maende in my-
nen lycham gedra jē hebte ende drijaer melk
hebbe gegeue ende dy voede en dye dy to deser
oltheyt gebracht hefft. Ick bydden dy dat du
vp spest to dē hemel wart en to der erde ende to
all den dat dat bynnē is: en versta dat dese din-
ge en dat mynschlike gheslechte got allet van
niet gemackt hefft en aldus fall dat geshyent
dat du dese moedere niet vntsyē salt mer si wer-
dich dynen broederē gelijck to wesen en entfa-
ge desen doet dat ick dy weder entfangē mach
myt dyne broederē in der verbarminge en do si
dat noch seide: doe sprack die iungelick: wen
entholdet gy * dat is wat vertreckt gy my doe
ydel hapen dat ick gehoersan sy dē koningē. I
Ick en fall niet gehoersan sijn den gebade des
konincks: mer dē gebade der Ee die vns doet
mopfes gegeue is. Hieumb du die du bist eyn
vinder alte quaetheyt tegē de ioede en salt ga-
des handē met entulpen. Mer wy lyden dyt vor-
vnsē sundē en all is vnsē here enwenich vertoer-
uct vmb betispinge en vmb castijnghe: mer hy
sall weder werde verloent sine knechte: mer du
mysdedyge en quaetste bauē all mynschen: en
wyllet niet w: gess: verhauen werde myt yde-
len hapen die du entteken byst entegē sin kne-
chte: du byst niet entulouen des almachtighen
gades ordell dye alle dinge suyt: want myn bro-
dere die nu eyne korte pijn gelede hebben sijn
nu vnder dē testament des ewichlichen leuens
deylafflich worde. Mer du doet gades gerecht
ordell salt gelde dye pyne dynre houerdie: w: t
ick ouer leuer myn siele en myn lycham vor die
wederlike Ee: als ock myn brodere gedaen heb-
ben: en antope got dat hy hastlick vnsen volke
dudertyren wesen wyl: en dat hy dy myt py-
uen en slegen more doen belyen dat hy alleynē

got is. Mer des almachtighen hades tozn moet
eynde nemē in my en in myne brodere de ouer
gerechtlick gekomē is vp all vnsen gheslechte
Do wart dye koninck myt tozme vntsteken en
raelde wretliker tegen desen mer dan ouer dye
andere: wāt hy verdroch dat vnuerdentlyck:
dat hy bespottet wart: en de e starff ock aldus
eyne bauē all in got betruwende. En to desen le-
stē wart de moder na eē soen gedodet. Nu heb-
bē wy genoch gesacht vā der offerhāde en van
der grote werdicheit * antiochi des konincks.

Dat viij capittel wo dat ioedysche volck
doch Judam machabeum verloest wart.

Iudas machabeus en die myt em warē
gingē alheymlick bynnē dē castellē en
stede: en sy vergaderde ere mage en ere
vrunde en die gene die sich beholde hadden in
de ioedeschop die namē sy myt en en brachten
vpt bys to soldusent mānen en sy antipē dē he-
rē dat hy ansege vp sijn volck dat van allē ver-
trede wart en dat hy ock sijn volcks verbarm-
de die hy teulickt was vā den woesen mynschē
en dat hy sich ock verbarnde der vernichtinge
der stat van iherusa: die men hastlick aldar ne-
der werpen solde en dat hy hoerē wolde dat ge-
luyd des bloddes dat hy to em riep: en dat hi ok
gedēken wolde den vngerechtigē doet der vns-
noeselen kinderē en die blasphemien dye sijnen
namen geschyēt waren en hy sich hie auer ve-
unwerdiger: en do machabeus dese menichte
vergaderet hadde: so wart hy dē heyde alto vns-
uerdroch ik want des herē toen wart wewan-
dele in barmherticheyt: en hy quam vnuersant-
lick in dye castelen en stede en verbrant sy en
dye grote stede belacht hy en w: sloch well vian-
de: en sunderlinge dat hy by nachte dese vplou-
pe en geruchte sinre macht wart alre wegē ge-
breyt. Ende do philippus sach dat dese man all
entelen voortganck hadde en dat em die dinge
allrijt wall vielen: so schreyff hy to ptolomeū
den hertogen van celesyrian en femicien dat hy
hulpe brochte to des konincks oter: en hi san-
de hastliken Nychanorē patroclus soen de eyn
was van des koninges meysten vrunde en hy
gaff em van alrehande heyden toe samen wall
twintichdusent gewapender dat hy all dat ge-
slechte van den ioeden verdeligen solde ende hy
gaff em to eynen gesellen Gorgiam eynen ryt-
der werman ende dye sere wall geleyt was in
stryden: ende nychanor gelooffde den koninge
dat hy den tyns den men den romeren geue sol
als twedusent pont hy veruullen ende betalen
wolde van der ioeden gheuencknis: ende hy san-
de toe hant to den steden dye benouen dem mer
liggen en vergaderde de kocpluyde vm der ioede
geuāgen to gelde en hi gelaffde dat hy: ge-
vanghen ioeden vmb eyn punt ghenen solde

[Marginal notes in a smaller hand, partially legible. Some words like 'antiochi' and 'machabeus' are visible.]

ende he en anfach niet vander wraken: dat die almechtige got doen solde. mer als iudas dyt vernam de de he den ioeden kunt: dye myt em waren nichanoris te komst. ende van den vntfagen sich atlyke ende gelooffden niet in godes gerechticheyt: ende keerden sich to der vlucht ende de anderen. want summigen van en auer bleuen quamen *myt iuda toe vechten. I en be den den heren toe samen dat hese verlosen wolde vanden quaden Nychanore dye se wrkofft hadde eer se by en gekomen waren. ende off he dat nyet doen en wolde doer ere verdyenst * dat he doch dat dan de de Iymb die gelouede dye he een vaderen geloofft hadde. ende omb de antopeu sijns hyligen ende groetmakinge namen se vp. Ende als Machabeus toe samen hadde seuendusent manne dye myt en waren. doe bat he dat se niet en worden verfoent myt den ryanden ende dat se niet vntfien solde mit den ryanden toe striden vmb dye weelheyt vā den ryanden dye vngerechtyken tegen se quamen. mer dat se stark lyke tegē se striden solde ende hebben voer ogen den laster de vngerechtylyke gescheyt was vā en der hilliger stat. ende ok dat vnrrecht vander hyliger stat dye mē to spote hadde. en ok dat se de olde ee verstuyp hadde. want se betruwen vp er wapen en vp er stoltheit. mer wy betruwen in dē almechtigen heer dye dat myt enen wincken mach verdelligē die gene dye vns entegē komen. en ok all dye werlt. en he vermaende se oek vander huipe dye gescheyt waer enen vaderen. ende dat vnder sennachenb gedoot warē hūdert en vijf ende achtichdusēt manne en vanden striden de se ghehat hadde in babylonien lande vp de galatheet wo se all do men to stride quam. do die van macedonien er gesellen twiuelende warē. see die iode: alleyn seidusent: verslogē hundert en twintichdusent. doer dye hulpe dye en vanden hemel gegeuen was en dat doer verkēgē *vande koninge. Wel en grote waldaet. myt desen woerden worden se also vrom dat se be rept waer to steruen voer dye ee en vor dat lat. En iudas maekde in beyde siden sijn broder leydesmane vanden volck simonē en iosephum en ionathan en vnder igelikeē gaff he. xv. hūdert manne. en hie to als esdra dat hylge boeck en gelese hadde. ende een reken der hulpen godes gegeuen was: so streyt iudas de hertoch ider erster spytzen tegē nichanore. ende de almechtige got wart er hulper: so dat si bauen negen dusent mīnschen verslogē. mer dat meyste deel van nichanore hie verkrencken se myt wunden so dat se vlyen mosten. en se dwogē der gene gelt ewech dye dar gekomen warē vmb se to gelden. en veruolgeden se verre. mer se keerden wederum: vmb dat se gedwongen worden

auermyts dye vyre *des sabbōths. want dye stude to hant was dar in de sabbōth angenk. I en vmb dat dat harde vor den sabbōth was helde se vp vorder se to vvolgen en se vergaderde er wapen en eren toeff: ende vierde den sabbōt en dankden gode dye se verlost hadde vp dese dage. en dat beginsel sijnre barmherticheyt vp se stozt. mer na den sabbōth deylde se dye roue den krancken den wedewen en den weysen. en dat dar auer bleeff hadde se vor sik en dye ere. Als dyt gescheyt was en si gemeenlike gedaē hadde een hyllich gebet bade se den barmhertigen heer dat he doch verfoent worde in dat einde sijnre knechte ende vanden genen dye myt thymotheo en bachide geweest waer tegen se stridende: versloegen se twintichdusēt doct. en behelde de hoge gemuyrde stede en deelde wel roue. en geuen gelike deel den krancken de wedewen en den weysen ende den olde ende als se er wapen vlyteliken vergadert hadde so lachte se se al in bequeme stede. dar des to doen was mer de anderē roue brachtē se to iherusalē ende se slogen doet phylarceem die myt thymotheo was een misdedygen man dye de ioden in wēle gequelt hadde. en do se vpyen den binnē iherusalēem dye hoechtide die se hadden vande victorian tegen thymotheam: so verbrāde se dye gene dye de hylliche dore verbrant hadde vnder welken celestines dye ouerste was. en dar als de gevluwen was in een huys ende aldus vntfink he werdigen loen vor sijn quaethyt. mer dya seer mysdedyge nichanor: die dusent koep lude vergadert hadde ende myt em ghebracht vmb dye ioeden toe gelden: dye wart doer godes hulpe vroetmedyget vanden genen de he voer niet tekende. ende he treckde vt dat cleyt der glorie *vp datmen en niet en kēde. I ende vloet mydden doer dat lant ende quam alleyn toe Anthychren. ende hadde also grote vnsalicheyt gewonnen vande verderff sijns hersende dye geloofft hadde den romeren toe geueu den tins vander geuencknis der van iherusalēem. se de nu dat dye ioeden hadden got to eynen beschermer. ende datmen soe hietumb niet gewunden en mochte vmb dat se dye Eehelden dye van em ghesat was.

Dat. ix. Capittel. wo dat ioedsche volk vā den hande Anthychi verlost wart. ende wo got anthychum sloech myt eenre vngeseliher plagen. ende wo he do got bekande in den qualen sijns verdicts. Doe leuendyge wormē vpyt sinen syue kropen. ende wo he myshoepde in sinen pynen: ende schreeff briue toe den ioden in vruntschappen de en niet en baten. mer he starff pemechlyken ende wart begrauen van Phylippo.

Deser seluen tijt keerde anthyochus weder vnersameliken vpt persen. wāt he was gegaen in een stat de hētet per sipolys. ende he stalde sik den tempel to berouē ende dye stat to verdruckē. mer do de welheyt to wapen hēp soe vluen se. en aldus geuelt in deser vlucht dat anthyochus schentlike weder keerde na der vlucht. ende do he gekomē was vntrent egbathanan: soe vernā he wat nichanori ende thymotheo ghescheyt was. ende he wart verhauen in torn en he dachte dat he den laster de em gescheyt was van den dye en vor iageden vochalen mochte vp dye ioeden. ende hērum dede he den wagen haestelik varen. en siuder beyden haestede he sik seer. want godes ordel dat dwank en seer vm dat so houerdich sprak dat he to iherusalem komen solde en dat he se maken solde een gemeen graff der ioden. mer dye here got van israhel dye alle dink fiet floech en mit eyne vngeneseliker ende vnser liker plagen. want do he de rede gesacht hadde: so beuenk en wrede bedroffnis sijner derme ende bytter pine der binnensten ende dat was seer gerecht. want die gene dye myt velen en nyen tormentē der pinen de andere i derme gequets hadde. en nochtāt niet vp en helt vā sijn re quaethede. mer veruult wart mit houerdie. also dat he vpt sinen munde vut blese tegen de ioeden. ende beual datmen dye werke des strids haesten solde: so gescheyde dat he wel van den wagen de myt haeste gaen moeste en auer myts den swaren val sijns lichams so worden sijn leden aldus gequets. Ende dese de dat ba uen mienschlyke mate seer verhauen was myt houerdypen: also dat em duchte dat he den vlo den vander see gebeden mochte. ende dat he de hoehēyt vande bergen in eenre wagen begū pen mochte. wart nu also vernedert: datmē en nu to lande vp ener baren dragen moeste en he betugede die godes krafft in em selffs also dat vt des quaden mānes licham leuendyge wor me krope. ende dat sijn leuende vleysche auer myts pynen off vpl. **O**ek dat doer sinen stank dat he beweret wart. ende dye een weynich to voren dochte dat he de sterren des hemels aff langen mochte den mochte nimant dragē vm der vnuerdrechlicheyt wylle des stankes. **H**ierū so begonde he sijn sware houerdye te laten ende to komen to sijn selffs bekantnis auermits dye gotlyke plage dye en vermaenden vm dat to ygelyker tijt sijn pine sik vermeerden. en doe he to hant sinen stank selue niet verdragen en mochte: so sprak he aldus. dat is recht datmē gode vnderdaen si. ende dat een sterklick min schē niet an sich en trecke dat gode to behoert. **D**ese misdedyghe minschē bat den heren. mer goyn barmherticheyt en hefft he van en vor

cregen. ende dye stat dat he haestede to var. vm dat he se to der erden werpen solde. en dat he se makē solde een graff putte vā minschē: dye begeerde he nu vā maken. ende dye ioden den he niet so vyll wadicheden en meynde to doen dat men se begrauen solde. mer dat he se werpen solde den vogelen ende den wildē be. sten vm to veriten. ende dye he gesacht hadde to verdruen myt een klenen kinden. den ge louede he gelijk to maken den van a hnen. **D**ye sunderlinge vūheyt hadden vm des stude rens wylle. lende oek den hylligen tempel den he erst betoefft hadde: den gelouede he myt al len groten gyfften to siren. ende dye hylyghe vate to manichuoldigen. ende dat he de kort dye der sacrificye to behoerde van sinen reuden geuen solde. ende bauen alle dyt ghelouede he dat he een iode werden wolde. ende dat he alle dye stede des landes doerwandelen wolde en voertkūdygen godes macht. mer doe alle sijn pyne niet vp en hylde. want in em quam dac gerechte ordel godes mishopede he en schreeff toe den ioeden in deser manieren eynen brieff dat mede he bat dye aldus helt. **A**nthyochus dye konink ende vorste vntbyet den aller bestē borgers der vader wel groete en gesunt to sijn ende salych off gy gesunt sint ende uw kinde. ende uw alle dinge gescheyen na wille: des dāc ken wi gode seer grootlike. ende ik de m sieck dom byn nochtant gedenk ik uw guedertier lyken dye ik weder gekerkert byn vpt den lāde van persen. ende want ik begrepen byn in swa ren sieckheden: so duncket my noet to sijn dat ik besorge den gemenen ozber en my selffs mit mystwoeste. mit dat ik heb groten hope sieck heyt to vntgaen. ende vm dat ik ansie dat my vader toe den tiden do he inden ouersten stede dat heer lachte: toende he we dat rijk nae em vntfangen solde. vp dat off em ychtelwar wa derpoets wederuore off ychdeswar swaers ge boetschopt worde: dat se dan wylsten de binnē den lantschoppen waren wen dat rijk beuolen were ende turbyert en worden. ende dat en ba uen merke he alle dye mechtigen die den rike negest belegen waren ende nabers. ende na der tijt den lande lageleggen mochte ende der auē turen verbeyden soe heb ik vtgetekent anthyochum minen soen to enen konink: den ick wel van lude beualen heb. als ik dyk mael wederū toech to de ouersten riken. **V**an medēnde per sen. lende ik heb geschreuen to em dyt dat nu gesacht is. **H**erum so bydde ik uw ende begere dat gy gedechlich sijt der waldaden dye ik w bewesen heb apenbaer ende hemelyck een yge lyck to my ende mynen soen truwe halde wāt ik hoep dat he mēschlik ende guedertierlik doē fall en minē vpsat volgē ende w to geneget sijn

Aldus dese mässlachte en blasphemere wart qualike verflagē ende gelijk dat he dye andere gehantiert hadde: so starff he eyne barmhertiges dodes ellendichlyk inden borghē ende phylippus de mit em vpgueoet was. he ouertuoet de sine licham * to den graue sijne vader. Lende v̄m dat he anthyochus so vntfach so toech he ewech to ptholomeū phylometra in egipten.

Cap. 7. Is van der reynige des tēpels do Machabeus Iherusalem wederwan. en wo eyn ander altaer den hren gemaeckt wart. ende woe Judas steyt myt Thymotheo.

Machabeus ende de myt em waer. doer dat se dye hert beschermede: so wan he den tempel ende de stat weder. ende he verstoerde den tempel ende dye altaer dye dypheude ende dye stiere gemaeckt hadde. ende als dye tempel gereyniget was so maecte se enen andere altaer. ende als se vntfangē vut vut den vuyrige steynen offerde se offerhande na twe iare. ende thymiaima ende sarten de luchter en lachte broder der voersettinge. Als dyt gedaē was so vpele se langes vp die erde en badē de herē: dat se nūmermeer in so grote quaet vallē en mosten. v̄n off se wanneer sundygen dat se doch guedertierlyken v̄m castyēt worden. ende myt geleuert en worden den heyden ende den mēschē de got blāij. hmeren. ende vp de dach dat dye heyden den tēpel besmytēde geviel dat dat he vp den seluen dage gereyniget wart. vp den .xxv. dage der maent Casleu. en se dede de reynige mit blitschoppē in wisē des festes der tabernakele. acht dage lank. ende se dachtē dat se vor een weinich tides hadden gehaldē den festliken dach der tabernakele in dē bergen en hōlen. na den sedē vandē besten. en v̄m dat drogen se vor den heren uinge en groy ende telger ende palmen. Dye voerspoet gegēuen hadde sijn stat to vyingen. ende se sarten myt enen gemēe gebode ende rechtē. dat alle de iode ygelik des iars dese dage solde vpre. ende dat eynde des leuens anthyochus de eddel geherē was hefft sikk aldus gehat. mer nu sullen wy vertellen van eupatore des quade anthyochus soen wat dat gedaen wart. en korteden dat quaet dat inden stride ghescheyt was. als dese dat richte vntfangē hadde: soe satte he ariet de vorhandelingē des rijks lysiam. dye ritz meyster was auer phnicē en sicien. wāt ptholomeus de so genant was maceer sat vp to wesen eyn beuater der rechtuerdicheyt to den iode ende sunderlinge v̄m dat v̄nrecht bat en gedaē was en he meynde v̄redelik myt en to doē. Mer h̄t aff wart he gewroegēt vanden v̄runden voer eupatorem. Ende do men dicke wylesachte eupatori: dat dese ptholomeus een v̄reder were: darū dat he de v̄relatē cypten gela-

ten hadde: dat em beualen was van phylometre en ok do he was van anthyochi des edelē gefinde ok van em weke. **Im den he niet vullē brachte den v̄psat des koninges tegen de heyden.** en do endygedē he sijn leuen ouermyddest fenē en v̄m dat gorgias was een hertoch der stede. **Dye na gelegen warē iudee.** also nam he myt em dye tokomelinge. en bestreden dick de ioden. mer de ioden de die vaste stede heldē: de vntfingen die gene die verdreue waren v̄m iherusalem. en se sarte vp to stride. mer de myt machabeo warē beden den herē auermyts gebode dat he er hulper wesen solde. en se sarten sikk tegen de vaste stede der ydumeer en myt groter macht anstaende so wōnnen se veel stede. ende de en tegen quamē slogen se doet. en se slogen er alto samē doet wal .xxv. dusēt. mer een deels als se geuluwen waren in twe toerne dye seer vast warē daer vp se hadde all gereytschop to wederstaen: kerde machabeus sich toe den de noch na stride vorder stunde ende h̄t simonē iosephū ende zacheum en dye myt em waer en der genoch daer. mer dye myt simonē waren: wordē myt giricheyt vorleydet van dē de in dē toznen warē. ende wordē auermyts gelt vmgekofft. en vntfingen. .lxx. dusēt dubbel punt en h̄ten etlyken vntvlyen. ende do machabeo geboetschapt wart dat dat geshyēt was soe v̄gaderde he de vorsten vandē volk en he vruchtēde dat se dye broder v̄m gelt verkofft hadde en dat ere v̄yande hadde laten gaen. en dye gene die aldus v̄trādē geworden warē: de dode he ende tolachte tohant de twe tozn v̄m dat sijn myt wapen en myt hendē vromeliken dedē: so dode se in desen twe toznē twintichduse. man. En do thymotheus de erst vandē ioden v̄v̄wūnen was: hadde he v̄rgadert een her v̄v̄reder manlicheit van heyde. ende een geit v̄t asien als off he iudeā mit wapen solde v̄v̄winne. en machabeus en die myt em waer do he en neke de: soe badē se got ende strouweden erde vp er houet en gordē sikk vp ere lenden myt h̄t clede. ende lagē an der kantē des altars vp dat en die herē guetierē were en ere v̄yande en dat he erer weder partie: wederpartich sijn solde al so dye ee secht. en na der bedinge nemen se ere wapen en togen vander stat v̄re. en doe se by de viande quamē: so bleuen se liggen. en anden erste v̄pgāge der sonnen streden se vp beyden sikk. Dese hadde enen loner der victorien. en der geluckicheyt den herē myt sijnre macht. **Dat is se v̄v̄spete sikk vp die macht godes.** mer de adere hadde ere moet to enen leydesinā des strides. mer do die strengt anstlikē groet was: soe apēbarden den viande vandē hemel vijff māne to perde de schoen waren myt gulde tomen. en gauen den iode dat geleyde. **Dyt welcken twe**

Dat tweede boeck

machabeum se omuengen myt een harnis en helden en tusschen sich ende bewarde en vngesquats en se woepen in dye viande myt schutte en blysem Ende dar na worde se all geschant myt blmdichede ende veruult mit angst so dat se vielen ende daer wart ere gedoet twintich dusent en vijfhundert en seshundert refiger en thymotheus vlo in gazarā de bewarde dye stat der voer was cereas En machabeus en de myt em warē vroliken belachten se dye bewarde stat vier dage mer dye gene de dat binnen waren om dat se sich voelyeten vp dye vastycheyt der stat maledide se bouen mare machabeo en sine gesellen en houer dichlik spraken se snode rede dat sint blasphemie tegen got mer do de vijffte dach erscheyn so worde twintich iungelinge van den de myt machabeo waren so verwarmp van sinen vm de blasphemien en togen manlik to der mueren en se trade an en se stegen vp mit enen fellen moede ende des geliken oek die anderē gingen en stegen vp en begunde to vntsticken de toerne en de porten en die verulokers leuendich to verbernen en twe gantze dage verwoesten se die stat ende dode thymotheum den se verborgen vunden in eenest stat ende sinen broeder cereas ende appolofanem doden se als se dat gedaen hadden loueden se gode ende danckeden em myt lauefange en belymge der groter dinge de se gedaen hadde in israhel ende en victorie gegeue hadde

Dat xi. Ca. wo Judas streyt tegē Iysiam en wo se dar na se gestreden hadden myt mal kanderen verwoent worden en voort van manni gerley ader stride de na desen geholde worde. **I**n wemich tiden hijt na qua Iysias des koninks procurator ende sine mage en dye prouest der voerhandelingē des rikes dese droch swarlik dat id aldus geschiet was ende he vergaderde tachtichdusent mane eude myt alle sinen gereyde ende quam entegē dye ioeden ende he meynde als he dye stat gewonnen solde hebben dat he dar heyden solde doen hebben woenen ende dat se den tempell hebben solden in beiach des geldes also he der ander heyden tempell hadde want all dat of fer dat inden tempell quam dachre he toe kerren in des koninks gewyn. Lende dat he alle iaer dye hoge priesterschoep wrcopen solde ende he en dachte nyet vp godes krafft. Mer ho wart van herren verstaft ende inder menich ten sijre voerghengers ende in den dusenden van sinen refigeren ende in den achtich sinen ely phanten verlyet he sich ende do he binnen dat Joedsche lant gekomen was ende he berthura nekede dye in eyner enger stat was lyggende van iherusalē vijff stadren der acht eyne my

le make den. en dese stat bestreyt he en do machabeus en de myt em warē vernamen datme vp dye vaste stat streyt so baden se den heren ende alle de schare myt em myt schreyen ende myt tranen dat he en enen guede engel senden wolde to israhels salicheyt en machabeus nam eerst sijn wapen ende he vermaende die anderē dat se myt em den angst angengē ende dat se een broeder hulpe deden en als se myt enen bereyde moede to samen voertto gē vnt iherusalē so apenbaerde eyne reysiger voer em tidende in enen wirtē cleyde mit gulden wapen dat spreeschuddende Do gebenedide se all to samen den erbarmeden got ende worden stark van moede bereyde doer to dringen niet alleyn doer de minschen mer oek doer dye wretste beesten en yscen mueren Aldus so gingen se bereyde en hadden enen hulper vanden hemel ende den here. dye sich so erbarmede ende se vpelen vp de vanden als sewen ende se verslogen vit en xi. dusent voer genigers dusent ende seshundert refigers mer se deden se alle vlyen mer veel vanden luden worden gewont ende entflwen naecht ende Iysias vntvlo oek schamelik ende vntqua ende vmb des wyllen dat Iysias seer sinnych was dachte he in em seluen na den sijn her verminret was ende he verstant oek dat men de Joeden niet verwinnen en mochte dye sich vp godes hulpe verlyeten ende he sende toe en en loeffde en to verworden alle den dinge de gerecht waren ende dat he den koninck daer toe vermogen wolde dat he er vrunt worde en machabeus was Iysias leden gunstych in alle dinge dat gemeen guet anstede ende soe wat machabeus Iysie schreeff vanden ioeden dat oeloffde dye koninck ende Iysias schreeff briueden ioeden die aldus luden Iysias vntbiet sijn groete den ioedschen volk Johan en abessalau dye van uw gesant waren ende uw schrifte o uerleuerden hoescheden dat ick vulbrochte die dinge doe se vntboden waren Hyeum soe wat men den koninck vorebrenge mochte dat bedude ik em en all dat geborlik en recht was hefte he to gelaten Hyeumb off gy geloue bewaert in allen voerhandelingen soe fall ick my voert meer voegen uw toe sijn een sake des gueden. Mer vanden anderen saken dye dye koninck noch niet volboet en hefte. Hebbe ick vp yghelyck wort beualen dese dye ghy thoe my sendet. Lende den dye van my ghesant sint myt uw to spreken ende hyer myt gueden nacht In den hondersten ende achtenduyertichsten iare inden vyter enderwintichsten daghe der maent Dyooscori dat is Junij. Des koninks brieffelt aldus inne Anthyochus dye koninck vnt byet Iysie sinen broeder sijn groete. Alsoe vntse se vader vpglyenomen was vnder dye goede

[Marginal notes in a smaller script, likely a continuation of the text or commentary.]

ende wy wolden dye gene die vndet vnsen tike
 sin in vreden leuen ende dar vlyte geuen to ete
 dingert: soe hebben wy gehoert dye ioeden dat
 se minen vader niet en wolden vnderdaen we-
 sen: soe dat se sich ouergeuen solden thoe dr
 greekscher sede: mer se wolden holden ere ee- en
 de rimb dat se dyt effcheden van vns dat wy
 en verlaouen wolden ere ee- Hyperumb wy wyl-
 len dat volck dat yd vrede saem sy soe beuelen
 wy ende ordelen dat men en den tempel weder
 geuen: dat se daer inne doen moghen uae ete
 aiden gewoenden. Hyperumb soe doestu wal
 off du toe en sendst ende geueft en dine voer
 der hant vp dat se guedes modes syn: als se vn-
 sen n yllen verstraen ende eres selfs profyt mo-
 gen warden: mer dye koenick sende toe den
 Joeden aldus aen brieue. Koemick Anthyo-
 chus: den olden vanden Joeden ende dye ande-
 ren ioeden: heyll. Syt ghy ghesont soe syt gy
 als wy wyllen: ende wy sint oock waell ghes-
 unt. Menelaus quam toe vns: ende sede vns
 dat gy komen wolden toe den uwen de bi vns
 syn: Hyperumb soe geuen wy vrede alle den die
 komen bys to den dertichsten dage der maent
 jandyci: dat is des Aprilis. Alsoe dat se mo-
 gen gebruiken Joedscher sij pisen ende erre. Et
 alsoe se toe voren deden ende dat nimant van en
 lyde enich verdriet vander saken wegghen dye
 doer vnuetenheyt geschiet sijn: ende ick hebbe
 uw Menelaum ghesant dye myt uw sij reken-
 sell. Hebbet gueden nacht. Jnden hondersten
 ende achtendepertichsten iaer vp den vijftien-
 den dach der maent jandyci. Oock seuden dye
 romers epnen brieff toe den Joeden dye aldus
 helt. Quintus mennius ende thytus mamilus
 ipe a emsche legaten se hruen ere groete dm
 i edschen volck: vanden dingen dye lphias oes
 konicks neue uw georlofft heeft: heoben wy
 uw ock georlofft: mer van den dat he sede dat
 me den konink vnderwisen solde: dar aff hebt
 ensteycke vnder uw raet ende sendet haestely-
 ke yemant dat wy vnder scheyden mogen also
 uw ocker is: want wy trecken thoe Anthyo-
 chus: wert: daerumb haestet uw weder thoe
 schruen dat wy weten mogen van wat wyl-
 len dat ghy sint. Hebbet gueden nacht Jnden
 hondersten ende achtende wertichsten iaer vp
 den vijftienden dach der maent jandyci.

Dat. xij. Capittel. woe Judas ende Thy-
 mothus myt een heer toe samen streden.

Als dese vrede alsoe gemaecte was: so
 toech lphias toe den koningwert: en
 dye ioeden deden vlyte er lant toe bu-
 wen: mer dye ander dye noch gebleuen waren
 * inden steden dye belegen waren inden Joed-
 schen lande doe lphias enwech getogen was. I
 als Thymothus ende appollemis gemueys

soen ende iheronimus demtophon ende oock tri-
 chanor dye vorsten van Cypere en heten se
 met myt gemake: noch myt rouwe wercken:
 ende dye van ioppen deden en aldus danmighs
 verdriet: se baden den ioeden daer se mede wo-
 neden: dat se myt en gaen solden in dye klene
 schype de se bereyt hadden myt eren wuen en
 de kinderen recht off geyn vyantschop tussche
 en geweest en were. Ende de se deden na den ges-
 meynen statuten der stat ende se niet quades en
 dachten vmb des vreden willen ende in volbo-
 den: ende als si waren in dye dyepre vander zee
 geuuen wredencken erer meer dan twehun-
 dert. Als dat iudas vernam dat se dese wrede
 quaetheyt hadden gedaen tegen dye lude sijns
 volcks: soe beuall he den mannen dye myt en
 waren gode an to ropen: ende do se den gerech-
 ten ordeler gode an getopen hadden: soe quam
 he tegen dye gene dye aldus sijn broder ver-
 sla gen hadden: ende by nacht entstack he dye ha-
 uonghe ende verbrant dye schepen: mer dye ge-
 ne dye den vur entvlouen dye versloech he mit
 den swerde: ende do he dyt aldus gedaen had-
 de do toech he ewech als off he wederum kerē
 solde ende all de van ioppen to verstoren: mer
 do he vernam dat dye gene dye to iannie wo-
 neden wolden ok aldus doen den ioden de mie-
 en woenden: so quam he ok vp den van iannie
 by nacht ende he entstack dye hauen myt den
 schepen so dat men dat licht vande vuyt sach
 to iherusalem wal twehundert ende twintich
 stadyen van dat: ende do se van dan negen sta-
 dyen getogen waer ende se to thymotheuwert
 togen: so worden vijffduisent man van arabien
 myt en stridende ende vijffhundert wiger: ende
 do dye strijt groot wart ende doer gods hulp
 gelukkig voert gegaen was dye ander dye va
 arabien dye verwonnen waren ende ouerble-
 uen dye begeerden van iuda vrede ende se ge-
 loeffden em weder to geuen dye acker en vort
 in allen dingen en behulpelik to sijn: ende vmb
 dat iudas meende dat se em in well dingen oer-
 beelyck wesen solden: soe gelouede he en vrede
 ende vnsinck vrede: ende se togen enwech toe
 eren woningenwert: ende he ginc in een seer
 starcke stat dye myt muren ende myt brug-
 gen waell gemaecte was: ende daer woenden
 manngerhande heyde binnen: en se hiet chaf-
 phyn: mer de gene de dar binnen waer verlicke
 sik vp de vasticheit vande muren vp er beedin-
 ge der kost en deden sik trachlik to der muren
 en to der weer en se vermalediden iudam ende
 blasphemiede * got der ioden. en spraken dat
 sik niet geborde: mer machabeus riep ande go-
 te vorsten vader werlt de suder yser weder en
 suder starbar getuch inde tide ihesu * naue: dat
 was iosue. lauecht neder warp de stat ihericho

ende steyt starklik an dye mure. ende do he de stat gewonnen hadde doet des heren wyllē: so dede he vntellike doet slage also dat een beke de daer beneuen lach twe stadien breyt vā blode vloten vande genen de dar doet geslagē waren scheyn vloyende. ende se togen van dat seuens hundert en vijftich stadpen ende quamē in characha to den ioden die geyeten wart tibaneī * dat was een volk myt dē ioden verbundē. mer se en vunden thymotheū in den steden niet. en als thymotheus niet en schaffede kerde he weder ende lyet enen hoep wapeners in eyn valste stat * v̄m de ioden to wederstaen. mer do sithe us ende sosipater dye myt machabeo warē ley desmans: dye verslogen dye gelaten waren in den lande van thymotheo in een stat dye vast was wael tiendusent man. ende machabeus o dimerde vintrent sich sōsdusent man ende he set tede se by scharen ende he toech enwech tegen thymotheū dye myt em hadde hondertdusent en twintichdusent voetgengers en twedusent ende vijffhundert wigers. en do thymotheus vernā van iudas tokomst: soe sende he v̄ dye wiue ende kinder en andere gereitschop in een vast stedeken: datmen carmon hetet. dit stedeken was v̄wmlīk. want dat was pijnlik dar to tokomen v̄m dye nauhyt vande bergen. en als iudas hie erst verscheen v̄muenk de angst de vyande v̄t te gēwardicheyt godes de alle dink fiet. en se kerden all to der vlucht dye een vanden ander vlyende: so dat se vā erēs selfs lude meer vertreden worden ende wordē gessa gen myt erēs selfs swerden. en iudas rukede all ernstelik na v̄m dye quade to verslaen. ende he versloech ere dertichdusent man. ende thymotheus quam selfs in dat heet dosithei ende sosipaters ende he bat mit veel bedinge dat men en leuendych lere gaen v̄mb dat he well olderen hadde v̄t den ioden en broder de dor finen doet bedragen solden werden. ende als he en gelouen gedaen hadde dat he weder komē solde so em gesat was: so lyeten se em gaen v̄n grequetet v̄mb der broeder salicheyt. en iudas toech enwech van carmon do he dar versla gē hadde vijffendertwintichdusent man. Na deser vlucht ende doet slage wende he sijn heet thoe effwon der starcker stat dar in woende eyn mē nichte van velen heyden. ende vrome iungelin ghe stunden toe der miyten ende weerden sich starklyke. In deser stat waren veel strybaer weer en getuych van geschutte. En als se dē al mechtigen got angewopen hadden dye doe sijn macht tobrekt dye gewalt der vyande. do wō nen se de stat. ende se sloegen vijffendertwintich dusent man doet vanden genen dye dar binne waren. Ende van daer togen se toe der stat der van seppen. dye seshundert stadpa van iherusa

lem was. v̄mb dat dye Joeden dye by den van seppen woenden okunde dat se guedertierlycken worden ghehouden van en. oeck in der tijt vngelucks dat se soetelycken deden myt en soe danckten se en ende baden se: dat se voert an guedertierlycken wolden sijn entegen ere gheslechre. ende se quamen toe iherusalem doe de festelycke dach der weken anstonde * dat is dye dach pynsten. Lende na den festelyken dage togen se entegen Gorgyam dye praueft vā ydumeen was. ende he toech v̄t myt driedusent voetgengers ende myt vyehundert wigers. ende doe dye strecken see geuyell dat dat eyn weynich Joeden vielen. mer dositheus een gereden starck man van bachmors helde gorgyam. ende doe he en leuende vanghen wolder soe quam v̄p en een gereden vanden anderen siden ende v̄pell enteghen en ende sloech em dye scholder aff. ende aldus v̄t vlo gorgias in marisam * dat bolwerck. Lende doe dye ghene dye myt hestruin * gorgyas myt ritmeystern. wa ren lange rechtende ende moede worden: so an riep Judas den heren toe eynen hulper. ende dat he werden wolden een hertoch des stades. ende he begonde myt vaderlyken stemmen den heren an toe roepen. ende doe he myt laeue sijn stemme verhoeff: soe maekden he Gorgyas weder vluchtich. Ende Judas wegaderde sijn heet ende toech in dye stat Odollam. ende v̄m dat dye seuende dach an quam: soe reyngheden se sich nae der ghewoenden. ende v̄yerden inden seluen steden den Sabboth. ende des daghes daer nae quam Judas myt den sijnen v̄m der gheynre lichaem thoe halen dye verslagen waren van ere siden: v̄p dat he se myt een vaderen lechte in erre vaderlyke graff ende si vonden v̄nder erer doken rocken: vanden kostelyken gauen dye den affgoden ghelylyghet waren: dat doch dye Eeden Joeden verleden hadde. Aldu swart dyt en allen apenbaer dat se v̄mb dese sake gheuallen waren. Hyperumb so ueden se alle godes rechte oerdel dye dye heymelycke dinge gheapenbaer hadde. ende aldus kyerden se sich alle thoe der bedinghe. ende baden dat dyt dat geschiet were got doch vergheten wolden. ende dye starckste Judas vermaende dat volck dat se sich sinder sinder holden solden. ende voer oghen serten dat dat gheschiet was v̄mb der gheynre wyllen dye daer verslaghen waren. ende doe he dese vertelinge gedaen hadde soe sende he twelfdusent dragma siluers to iherusalē v̄mb dye sacrificie to offerē vor de sinder der dode werklik en gestelike vā erre v̄puerstantnis gedechtuis wā en hadde he niet gehopet dat de gene de dar geuallen waren v̄puerstaen solden so solde dar schinen vergeues ende ydel to sijn voer de dode

[Marginal notes in a smaller, cursive script, likely a commentary or gloss on the main text. The text is partially obscured and difficult to read due to the angle and lighting of the page.]

toe bydden: mer vmb dat he markde dat se die myt guedert: renheyt den slaep vntfangē hadden: hadden sich vpgelecht dye alre groetste gracie daerumb is dat hyllich ende heylsaem dye gedechtnis voer dye doden toe bydden vp dat se van eren sunden werden vntbunden.

Dat dertiende Capittel. woe Judas machabeus stede myt Anthyocho Eupator. ende woe Menelaus verslagen wart.

In den hondertsten ende negenendertichsten iaer: vernam Judas dat Anthyocho Eupatoris quam myt eyne inemtychte regen Judeam. ende dat Iysias die procurator ende prouest der verhadelingē des rijks my. em was. ende he hadde myt en voet gongers hondert. d. i. sent. ende tiendusent ende vijftusent wigher ende tweendertwintich elyphanten. ende driehundert wagen myt kromē sekelen. ende Menelaus mengede sich myt en ende mit groter valschoyt bat he anthyochū: niet vmb dye salicheyt van sinen lande mer he hopen dat men en in eyne ouersten priester setten solde. mer dye koninck der koninge verwekede Anthyocho herte: regen den suider ende doer raet den Iysias gaff: ende se de dat de se were een sake van allen quaden. soe beual he als er gewoende is dat men en vangen solde ende vp dye selue stat doden. ende toe der seluen stat was eyne toern vijffich ellenhoghen hoeh. daer all vmb ende vmb lagen hope van affeyn vergadert. ende in desen toern plach men dye mysdadighe recht aff toe werpen ende vt desen toern geboet he de kerken schender toe werpen in dye affche. ende all dye lude stofē en toe der doet wert. ende myt deser ee starff de aertreder der ee. ende en wart der erde niet gegeuen. ende dit was seer recht. want he veel misdaden ghedaen hadde tegen godes altaer. welks vuylt ende affche hillich waren. darum wart he verdomet auermits de dode der affche. Mer dye koninck was toernich van moede ende quam vmb sich schalker to tonen den iode: dan sijn vader dede. Ende do iudas dat vernā: soe beual he den volck dat se nacht ende dach anwoepen solden den heren: dat he en nu hulpe alsoe he alle wege dede. want se vntfagen sich dat men se bewouen solde der ee. ende des lades en des hylligen tempels. ende dat he niet wolde dat sijn volck wedert geleuert worde de blasphemers sich nu een wemich verquikt was en doe se dyt altofamen deden ende se drie daghe vp der erden myt schreyen ende mit vasten bedden vanden heren barmherticheyt. so vermaēde se iudas dat se sich bereyden. he dachre myt den oldesten vnt to trecken eer de konink que me myt sinen heer in dat ioedsche lant ende er he die stat wōne. ende he beual dat eynde der

dinge in des heren oedel. ende aldus so gaff he gode den schepper der werlt die macht alre en he vermaende den sinen dat se starklik rechtē solden. ende bys toe der doet toe staen voer de ee den tempell dye stat ende dat lant. ende dye bozgers ende he lede sijn heer beneuen modyn ende als hi den sinen gegeuen hadde teken der vptorien: so angink he myt de vterkoren seer starcken uingelingen in des konincks sale by nacht ende versloech inden getelden vyertiusdusent man. ende den groetsten elyphant mit den genen die dar vp waren: ende se veruulden der viade heer mit alto groten angst en vruchten. ende do se ere dinge gelukkig gedaen hadden: so togen se wedert to huys. en dyt geschiede als die dach vpgink doet dat em godes bescheermis halp. mer dye konink entfink do smake der koenheyt der ioeden ende versochte konflikken ende kloeklikken to gripen dye bolwerke der stede. ende bethsure dat der iode een te waerde stat was dat sloech he vp sijn tentē. mer he wart veriaget verstoē ende sijn her wemint. want iudas leuerde den genen de daer binnen waren wat en nottofft was. mer rodochus een vander ioeden her vertelde den vyandē der ioeden hemelicheyt. want he darum gevraget wart do he geuangen ende geslagen was. ende de konink hadde wedertub rede de in bethsura den bolwerke waren. ende he gaff en dye rechterhand ende entfink se ende toech ewech ende stede teghen iudam. en iudas ende sijn her. I wart ouerwonnen. also dat he myt sinen her wedert kerde vm macht wille des konincks ende als he bekande dat philippus de he gesat hadde to anthyochien ouer des rijks verhadelingē sich wedert streffde: verschrak he vā moede ende bat de ioeden ende wart en vnderdaen. en swoer en all to doe all dat en gerecht duchte ende do he to vreden was myt en offerde he offerhande ende erde den tempel. ende lede dat gauen. ende hussede machabeum. ende makde en eyne hertoch en voesten ouer ptholomay dem bys toe garenen. ende doe dye konink toe ptholomaydem gekomen was: moeyde dat de vander stat ende verunwerden dat verdrach der vruntshop. want en leyde was dat he dat verbunt breken solde. ende Iysias ginch doe vp eyne hoghe stede ende se de en dye reden. waer vmb dat verdrach gescheyt were tusschen den koninck ende Judas. en stilledē also dat volck ende he keerde wedert toe Anthyochyen wart ende in deser manieren was des konincks vnt toghe ende wedertkomen.

Dat. xiiij. Capittel. woe Demetrius verheuen wart. ende woe die ioeden verdeliget worden. ende woe Judas en Nychanor veremiget worden ende dat verbunt met en bylden.

Nder tijt van drie iaren vernam iudas ende de myt em waren dat demetrius Seleucus soe mit enet groten weltheyt ende myt schepē doer dyc hauen tripolis vpge komen was toe den vasten starcken steden en behelt die lantschop entegen anthyochum en isham sinen hert leyder. mer de epne de gelyken was alchymus de de ouerste priester geweest hadde. mer hy was wyllens besmet inden tiden der vernēginge. dat do geyn vnderheit en was tuschē den ioden ende den heyde. Ivm dat he merckde dat he in geynerwijs heyll noch toganck en mochte toe den altaer hebben. soe quā he to den konink demetriū inden hundersten en vijffstichsten iaer. ende he gaff em epnen gulden kroon ende eyn palme ende hyer en bin nen gaff he em verdeckde koppe de schenen to wesen des tempels. mer des dages swege he. mer do he epne bequeme tijt sijne verwoetheit gekregen hadde. ende he van demetrio toe ra de gepopen was ende men en vragede wat din ge ende wat rades dyc ioden gebroekeden. Do atwerde he. de vande ioden de man nomet affi dei. dat is de stede de inde tempel sijn. I dar iudas machabeus een ouerst van is voer den stri de ende twedracht ende mogen niet lyden dat dar rike wredelyk blyue. ende ik byn ok bedra gen ende verunwert van mijnes aldeē glorien dat is vander ouerster priester schop. Ick byn all hijt gekomen ia to den ersten vp dat ik tru we halde ende nutbaerheyt des konincks. en ok to profijt raden moge minen boergeren wāt doer er quaetheyt wart all vnse gesechte also seer gepynget. Hyperumb o konink na den du bekennes alle dese dinghe soe bydde ick dy sie an vnse lantschap ende vnse gesechte na dijn re minscheyt die bekant is allen mēschen. wāt alsoe lange als Judas leeft soe fall dat vnmo gelyck wesen. dat dyc dinghe vrede hebben mo gen. ende doe he aldus dānge dinghe ghesecht hadde. ende sijn ander vrunde hyer toe vrant lyken spraken. soe vertoerden se Demetrium teghen Judam ende he sende thoe hant thoe Judeawert Nychanor den prauest ende den beleyder vanden elyphanten. ende he gaff em eyn ghebot. dat he Judam leuende vanghen solde ende dat he doden solde dyc myt em wa ren. ende dat he Alchymium setten solde thoe epnen ouersten priester des groeten tempels. Doe ghesellden sich dyc heyden myt Nycha nor dyc vyth den ioedschen lande ghesluwen waren. ende meynden dat dyc vnsalicheyt en de verslachinge der ioden waer eyn ouerspoot erer dinghe. ende doe dyc ioeden vernamen van nychanors tokomst. ende vander heyden ver garinghe. doe bestroureden se sich myt erden ende baden got dyc sijn volck ghesat hadde

dat he se bewaerde. ende dyc sijn deell myt as penbaren tepken beschermede. ende vmb dat em Judas er beleyder beuall soe bewezhede a se toe hant van daer ende se vergadderden ca steell deffau. mer simon iudas broeder hadde gestreden myt nychanor. mer he wiet wiet myt der vyanden haestelyken vlope. mer Nychanor dyc daer hoerde dyc macht van iudas gesellen. ende dyc groetheyt eres moedes dyc se hadden vmb den strijt vanden lande. so ent sach he sich ordeil thoe doen des bloedes. ende vmb dese sake soe sende he voer possydomum. ende Theodotum ende Mathyam. dat se vrede nement ende geuen solden. ende doe men lan ge hyer vp raat hadde ende Judas dat alle dee menichre vertoghen hadde. soe was eyn sen tencepe van en vallen dat men der vruntichap gunstych were. ende aldus sate se men dach dat se dat hemelken vnder en doen solde. en de men brach te epnen yghelken epnen stoel voert ende sate se. mer Judas beuall dat men ghewapende luyde holden solde in hemelken steden. vp dat vanden vyanden haestelk gepn quaet gheschypen en solde. ende se deden te ne lycke sprake toe samen. mer Nychanor bleef thoe Iherusalem ende en dede niet quades. ende he lyet hen varen dyc scharen vanden volk dyc myt em vergadert waren. ende he hadde alle tijt Judam speff van herten ende was toe em seer geneyghet ende he bat em dat he eyn wijff neme ende kre ghe kinder. ende he maek de dyc brulofft ende de se soe seer balde ende si lechden toe samen. Mer doe Alchymus sach ere vruntichop dyc se vnder eyn hadden ende ere ouerdaghen. soe quam he toe Demetrium ende sedde dat sich Nychanor toe vrenden dyn ghen gegheuen hadde. ende dat he Judam de i vereder vanden rike gefat hadde nae em thoe regneren. Ende aldus aldus wart de konink verunwert ende myt den valschen klagon van desen wart he al vertoert ende schreeff nycha nor seg jēde dat he swarlik droge dat v. hūt der vruntichop dat gesehyt w. r. nochtāt be ual he en dat haestelike machabeum gvan jē voert. a solde toe anthyochyan. ende als nycha nor dat vernam soe wart he verslagen in sinen sinne. ende moyden sich seer dat he breken sol de dyc beloffte an den dyc em niet misdaen en hadde. mer vmb des dat he den koninck nyt mochte wedderstaen. soe waerde he der tijt. dat he dat ghebot solde moeghen volderen. Ende do Machabeus sach dat nychanor haer dycklyken myt em wyue ghinck. ende dat he em fellycke ghemoede dede dan he placht soe verstant he dat dese fellycheyt nyt en was van gueder meynynghen. Ende hy vergad derde eyn weynych ghesellen vanden synen

ende barch sich voet nichanor ende do nicha
 nor dyt vernam dat dese man voer em hoede
 droch soe quam he toe den groetsten ende hyl-
 lichsten tempel. ende als dye priesteren ghe-
 woentlike offerhande offerden soe brual he en
 dat men em Judas leueren solde. ende doe se
 dat myt eyde seden: dat se niet en wylten waer
 dat were soe hefft he vp sijn hant toe den tem-
 pelwert ende swoer seggende Dat en si dat gy
 my Judam geuangen leuert soe fall ick desen
 goedes tempel neder slychten ende den altaer
 vtrgrauen. ende ick fall desen tempel consecre
 en Iybero den vader. Ende als he dyt gespro-
 ken hadde soe giuck he enwech. Ende dye prie-
 ster waken ere handen toe den hemelwert vp
 ende antiepen got dye alle tijt voerwchter is
 van eren luyden ende seden dyt. Du here alre
 dinghe dye du nyman behoeffst: du woldest
 den tempel dijne woninghen vnder vns sijn-
 ende nu hylliche here van allen hyllichen behoeft
 dyt huys ewelyck vnbefmet dat kortelick ge-
 tryngt is. mer rasis een der older van ihero-
 solyma wart voer nichanor gewoecht dat he
 were een vader ende een lyeffhebber der stat en-
 de wael verhornde. Dye armen als de riken.
 dye welcke daer vmb sijn guetheyt wyllen
 wart gheheten een vader der ioeden. Dese was
 lange tijt kupsch ende begheerde lijff ende siell
 ouer toe leuen vmb volhardinge inder Joed-
 selter ee. Ende vmb dat nichanor toenen wolde
 den hat den he toe den Joedenwert hadde: soe
 sende he vijfhundert ridder vmb desen man to-
 vangen. want he meynde hadde he den moge
 bedriegen dat he dat mede solde doen alto wel
 misuals den Joeden. ende doe sich dye scharen
 voegden in sijn huys ende tobraken dye doer
 ende dat vuyl an toe steken als men en to hat
 ranghen wolde: wolde he sich selue myt enen
 swerde versteken ende hoer lyeuer toe steruen
 verweyken dan den sunderen vnderdaen toe
 werden. ende myt vnuerdighen vnuerechten te-
 gen sijn gheslechte toe doen. mer vmb dat he
 sich selfs niet gegheuen en hadde toe den seke-
 ten steke ende dye scharen toe der doeren inbra-
 ken: so lyepe he vromelyken toe d' murenwert
 ende warp sich selfs auerech manlyck vnder
 dye scharen. ende geuen se haestelyck stede sy-
 nen valle. ende do he noch ademde stont he vp
 tozmich van moede. mer als sijn bleet vylt myt
 groten hopen lyepe ende myt altoe swaer wun-
 den gequetzet was nochtant doerlyep he dye
 schare myt enen loep ende he giuck staen vp e-
 nen hoghen stepen. ende als he nu was amech
 sich vmbgreep he sijn ingeweyde myt beyde si-
 nen handen ende warp se vp dye scharen. ende
 he antiep den here des leuens ende des geystes
 dat he em dyt verghelden wolde. ende aldus

bleeff he doet.

Capitel xv. Capitel wo nichanor in dam ma-
 chabeum bestreyt. ende woe he van Juda ouer-
 wonnen: ende daer toe verlagen wart.

Mer do nichanor vernam dat iudas bin-
 nen den lande van samarien was: soe
 dachte he vp den sabboth's dach myt
 all sijne macht em stride beden. mer dye ioden
 dye em van noden volgen mosten dye seden.
 Do niet also wreetliken ende vnmenschlyken.
 mer gyff ere den dage der hyllichmakinge en-
 de ere den genen dye alle dinck siet. mer de vn-
 salyge nichanor vragede off oeck een mecht-
 tich were inden hemmel die teuolen hadde den
 sabboth dach to vperen. ende se antwoerden.
 em Die leuendiche here dye inden hemel mecht-
 tich is dye den seuenden dach geboden hefft to
 vperen. Doe se de he. Soe bin ick mechtich vp
 der erden die ick gebede wapen to nemen ende
 des konincks gebot toe volder. Nochtant en
 helt he sik niet dat he den raet volder solde.
 Ende nichanor wart myt groeter houerdyn
 verheuen ende dachte een gemeen vycorie toe
 verkrigen van iuda. mer machabeus hadde al-
 le tijt betruwe myt allen hope dat em hulpe ko-
 men solde vanden heren. ende he vermaende de
 finen dat se niet vntien en solden van Nycha-
 nors komē. mer dat se inden herten hebbe sol-
 den die hulpe die en geschiet waren vanden he-
 mel. ende dat se oeck nu hapen solden dat en
 die vycorie vallen solde myt den almechtigen
 hulpe ende he si rak en toe vander ee erde van
 den propheten ende vermaende se oek vanden
 stude die se oek to voren gedaen hadden ende
 hier mede worden se ok bequemer. ende als ere
 moede aldus verheuen waren: so toenden se en
 oek der heyde valscheyt ende die auertredinge
 ert's eydes. Aldus so wapede he se niet myt wa-
 pinge der schilden ende der sporen. mer myt all
 to gueden reden ende vermaningen. en vrlacht
 en enen gewaren doem dat doet he se alle ver-
 blide. ende dyt was dat gesichte. He sach ony-
 am de de ouerste priester geweest hadde ende
 een gued man guedertieren ende schemell van
 gesichte gesedyget myt seden ende schoen van
 talen ende dye van kinde vp sich geouet hadde
 in doechden ende dese sach he sijn hande vpre-
 ken ende beden vor all dat Joedsche volk ende
 hier nae apenbaerde daer een ander man wou-
 derlyck van alder ende van glorien. ende vmb
 sich hadde een ghewade van groeter schoen-
 heyt. ende hoerde Onyam antwoerden ende
 spreken. Dese is een lyeffhebber der broder en-
 de des volcks van Israhell. Dese is dye well-
 bidder vmb dat volk ende voer de ganse hillige
 stat Theremyas de prophete godes. ende em
 duchte dat Theremyas sijn rechte hant vtrak

ende Jude gheuen een gulden swert seggende vntfanck dyt hyllighe swert toe eynre gauen van gode daer du mede verdriuen salst dye vy ande mijns volcks van **Israell**. ende doe se aldus doer dye guede rede Jude vermaent warē daer vyth eyn haestych strijt verheuen mochte werden ende der iungelinge moet ghestreckt werden: setten se vp to kempen ende vromelyk thoe striden. vp dat dye macht ordelde vanden verhandelingen des strijts vmb dat dye hyllighe stat ende dye tempel in perikel waren. wāt dye minste sorge was voer dye wijsse dye kindē voer dye broeder ende voer dye mage. **Met** dye groetste ende de meyste vruchte was vmb dye hyllichyit **des tempels**. **I**mer dye gene de binnen der stat waren hadden alto grote sorge vmb dye gene dye striden solden. ende do se allen hapeden dat ordell myt en to komen ende se dye vyande sagen. ende dat heer geordyneert was ende dye gereedenen ende dye beeste geordineert waren in bequemen steden. **D**o machabeus merckde dye toekomst des heers ende dat meningerhande getuych der wapen ende dye wredichyit der beesten: soe hoefte he sijn hāde toe den hemelwert ende anriep den heren. **d**e wonder doet dye niet na der macht der wapen mer also dat em behaget gyfft he vycorie den genen die des werdych sijn. ende he was gode aentropende. aldus sprekende. **D**u here dye du sendest dinen engel. ende ezechyām dē konink van **Judea** ende verslogest **Sennacherib**. hundert ende vijffentachtichduisent man vyth den tenten. ende **in** here der hemele sende dinen guden engell voer vns in angst ende in vruchten der groetlych dīns armes. vp dat se sich vntsiē moctan dye myt blasphemien komen tegē dīn hillighe volck. ende aldus bede **Judas**. mer **Nychanor** ende dye myt em waren se toghen vyth myt basunen ende myt sange. mer **Judas** ende dye myt em waren riepen an got doer er getede. ende begonden toe striden myt der hāt als se to samen gekomen waren. mer se baden myt den herten anden heren. ende se en versloegen daer niet min dan vyffendertichduisent man. ende grote genogede hadden se doer dye tegenwoerdichyit godes. ende doe se vphelden ende myt blytschappen weder keerden: so bekenden se dat **Nychanor** geuallen was myt sinen wapenen **Hyperumb** als een geschrey ghemaket was ende een geruchte vperstaen was benedpeden se den almachtigen heren myt vaderliker st. minen. ende **Judas** dye auer all mit lue ende myt moede bereyt was toe sterue vor sine bozgerer. geboet **Nychanors** hoefte en sijn hant myt der scholder aff to houwen toe **Jherusalem** toe brengen. ende doe se daer gekomē waren ende he vergadert hadde sijn maghe en

de de prester vor den altaer: so dede he ok halen dye gene die in der bozch waren ende he toende de en nichanors hoefte. ende dye misdedyghe hant dye he vpgelheuen hadde: teghen des almechtigen godes hillighe huys. ende doe verbyden se groetliken. ende he dede oeck des bosen nichanors tunghe vytsinden ende beuall se anstrucken den vogelen toe geuen. ende sijn hant dede he vphangen tegen den tempel **Hyperumb** alle dye hemel benedpeden den heren ende seden **G**ebenedyct si die here dye sine stede vntbesmit heeft bewaert. mer nichanors hoefte hengen se in dye hoghe bozch. vp dat dat eyn groet apenbar token sijn solde van godes hulpe. ende aldus satten se vyth eynen ghemeynen raet: dat generleywys dese dach ouer en solde gaen sūder vyre ende dye feste toe halden vp den dertienenden daghe des maendes **Adar**. dye welcke dach gheheten wert na der tale der van sion: der negesten dage mardochey **Hyperumb** myt desen woe dat gegaen is myt nichanor. ende vanden tidenwert als die stat vanden hebreischen beseten wart: fall ik maken een eynde deser reden. ende is aldus wael geschiet. ende als dat der historiē bequeme is dat is dat ik wil is dat euet niet gesat als dat sich behoert: dat is my to vergaue. want gelyk dat der naturen contrarie is alle tijt toe drincken offte alle tijt water. mer genoechlick nu toe ghebruken: nu des wines ende dan des waters. **A**lsoe is dat oeck den ghenen dye daer kesen niet bequeme dye reden de alle tijt is sere vnderlokich **Hye** vmb soe is hiet dat boeck volenyn der.

Hier eyndet dat tweede boeck der Machabeen. ende dat leste des alden testaments.

IAD. DEO

